The Daily Hebrew Journal

דער אידישער טעגלעך זשורנאל

אונזער אדרעס איז 542 דאנדעס וועסט

אונזערע טעלעפאן נומערן זענען: 6830 / 6831 פרינטי

VOLUME XVIII No 7504 | Wednesday, February 4th, 1931 | יום ד׳, י״ז שבט, פרשה יתרו, תרצ״א | טאראנטא, מיטוואך דער 4טן פעברואר, 1931 | PRICE THREE CENTS

N Y Public Library 476 Fifth Ave NEW YORK N Y

THE NEW YORK PUBLIC LIBRARY FEB 6 1931 ASTOR LENOX AND TILDEN FOUNDATIONS

נאך א פריזאנער דערציילט אז שטיינבערג האט זיך פאר אים מודה געווען

אנקלאגע האט נעכטען געבראכט א צווייטען ארעסטאנט וועלכער האט געשוואוירען, אז שטיינבערג האט זיך פאר איהם מודה געווען אין סטראשען גאלדבערג׳ן מיט א רע־וואלווער. — פארטיידיגונג ברענגט ארויס אז דעטעקטיוו האט בלויז געהערט וועגען א גרויען מאנטעל אבער ער האט אליין ניט געזעהן שטיינבערג׳ן אין אזא מאנטעל. — חבר פון שטיינבערג׳ס אינגעל דערקענט רעוואלווער אלס שטיינבערג׳ס.

רבי גארדען איז היינט פרי דער ערשטער עדות

דער צווייטער טאג פון דער אנקלאגע ביי דעם אברהם שטיינבערג פראצעס, האט ארויסגעבראכט א פרישע סענסאציע, ווען א גאנץ נייער עדות איז פארגעבראכט געווארען, אין דער פערזאן פון וועגווארט באדד, וועלכער איז געבראכט געווארען אין געריכט פון דער גוועלד פארמאטארי, וואו ער זיצט איינגעשפארט אויף עטליכע קלאגען פון באשווערדען מענשען דורך פאלשע פרעטענזיעס.

דער דאזיגער עדות איז געווען א סורפריז־עדות פאר דער פארטיידיגונג, ווייל ביים לעצטען טרייעל איז ער ניט געווען. שטיינבערג׳ס לאיערס, י. פ. העלמוט, קיי.סי., און קאל. ט. ה. לענאקס, קיי.סי., מ.פ., האבען געפארערט אז דער דאזיגער נייער עדות זאל ניט צוגעלאזען ווערען, אבער דער ריכטער האט געפסק׳ענט, אז דער עדות מעג יא צוגעלאזען ווערען.

באדד, וועלכער איז אליין אן ארעסטאנט, און וועלכער האט אויף זיך א רעקארד פון באנעהן שווינדלערייען (אויף וועלכע קלאגען ער זיצט איינגעשפארט), האט דערצעהלט אין געריכט, אז באלד נאכדעם ווי שטיינבערג איז ארעסטירט געווארען און אין געבראכט אין דזשיל, האט ער געשלאסען באקאנטשאפט מיט איהם, דעם עדות (באדד). ער האט געבעטען באדד׳ן אז ער זאל שרייבען פאר איהם די בריעף צו זיין פרוי, און בכלל האט ער געפונען צו איהם צוטרוי.

אין א געוויסען טאג, בעת זיי זענען ביידע געזעסען אין דזשיל, דערצעהלט דער עדות, האט שטיינבערג זיך פאר איהם פארטרויט, אז ער האט פריר הער נעדראעט גאלדבערג׳ן מיט א לידידי־נען רעוואלווער, ווייל ער האט זיך מיט גאלדבערג׳ן ניט געקאנט אויסגלייכען, אי־בער דעם וואס די ביזנעס זענען געווען שלעכט. זיי האבען זיך כסדר ארומגע־קריגט.

„שטיינבערג האט מיר דערצעהלט״, האט דער עדות געזאגט, אז צווישען איהם מיט גאלדבערג׳ן זענען די באציאונגען ניט געווען קיין גוטע, און אז איידער דער מארד איז פארגעקומען האט ער מיט א לייד־יגען רעוואלווער אין קעשענע גע־דראעט גאלדבערג׳ן. איו״ם צווייטען טאג האט ער (שטיינבערג) און גאלדבערג ווי־דער געהאט אן ארגומענט. נאכדעם האט ער (שטיינבערג) פארלאזען דעם שאפ 5.30 פארנאכט, און ווען ער האט זיך צו־ריקגעקעהרט מיט 5 מינוטען שפעטער, האט ער שוין געפונען גאלדבערג׳ן ליגענד־דיג טויט איבער׳ן דעסק.

ביים לעצטען פראצעס האט אן אנ־דער פריזאנער, דזשיימס קרעיטאן, אויך דערצעהלט כמעט דאס זעלבע.

דעטעקטיוו איז מודה, אז ער האט שטיינבערג׳ן ניט גע־זעהן אין גרויען מאנטעל

א צווייטער וויכטיגער עדות נעכטען, ביים שטיינבערג פראצעס איז געווען דער דעטעקטיוו־סארדזשענט ארטור לעוויט וועלכער האט, אונטער א קרייזדעקזאמי־נייישאן, פון מר. העלמוט, מודה געווען, אז ער אליין האט ניט געזעהן שטיינבערג׳ן טראגענדיג אויף זיך א גרויען מאנטעל און א גרויע היטעל, באלד נאך דעם מארד. דעטעקטיוו לעוויט איז עס דער זעלבער, וועמענ׳ס אונטערזוכונגען האבען גע־פיהרט צו שטיינבערג׳ס ארעסט. לעוויט האט צוגעגעבען אז ער האט בלויז געהערט וועגען א גרויען מאנטעל און א גרויער היטעל. וועגען דעם האט איהם געזאגט א געוויסער מאן מיט׳ן נאמען קאהען. ערשט אין צוויי טעג ארום האט ער שטיינבערג׳ן געזעהן מיט א גרויען מאנטעל אין פאליס־קארט.

אינגעל דערקענט רעוואלווער אלס שטיינבערג׳ס

נאך נאר א וויכטיגער עדות פאר דער דזשורי־זונג איז געכטען געווען דער דזשארדזש בעקער, א יונגער אינגעל וועל־בער איז א חבר פון פיליפ שטיינבערג, א זוהן פון דעם אנגעקלאגטען. בעקער האט דערקענט דעם רעוואלווער וועלכען דער דעטעקטיוו לעוויט האט געפונען, אלס איינעם וואס ער האט שוין פריהער גע־זעהן ביי זיין חבר פיליפ שטיינבערג. באזונדערס האט ער דעם רעוואלווער דער־קענט איבער דעם צייכען וואס עס האט אויף דעם הענטעל. קענעט ווילקינס, א צווייטער חבר פון פיליפ שטיינבערג, האט אויך דערקענט דעם זעלבען רעוואלווער.

דר. ווילליריד דעראם, א מעדיקא־ליגעל עקספערט פון מאנטרעאל, איז גע־ווען דער נעקסטער עדות וואס דר׳ אנ־קלאגע האט געהאט. ער האט דערצעהלט, אז זיינע אונטערזוכונגען האבען באוויזען דאס די קויל מיט וועלכער גאלדבערג איז דערמארדעט געווארען איז אויסגעשאסען געווארען פון דעם רעוואלווער וועלכן דע־טעקטיוו לעוויט האט געפונען אין גאלד־בערג׳ס פעקטארי.

דר. ע. ה. פרענקיש, א פאטאלאגיסט פון דעם אטורניי־דזשענעראל׳ס דעפארט־מענט, האט באשטעטיגט אז די בלוט־פלעקען וואס זענען געפונען געווארען אויף שטיינבערג׳ס אוועראלס זענען גע־ווען מענשליכע.

פיטער סטוארט, א שטיין־האקער, איז געווען באשעפארגט ביי די גאלד־בערג׳ס אין דער מצבה־פאבריק; און האט דערצעהלט אז ער האט קיינמאל ניט גע־זעהן שטיינבערג׳ן זיך ארומקריגען מיט גאלדבערג׳ן. פארקערט, זיי האבען שטענדיג געלעבט צווישען זיך גוט, האט ער געזאגט.

נאך אן עדות איז פון דער אנקלאגע נעכטען נערופען געווארען. דאס איז דער אונגאר דזשאזעף קושקע, וועלכער האט דערצעהלט אז ער האט געזעהן א מאן אריינגעהן אין דער מצבה־פאבריק באלד נאך דעם מארד.

— „ווי הויך איז געווען דער מאן״?

— האט מען איהם געפרעגט.

— „אביסעל העכער פון מיר״.

— „און ווי הויך ביינט איהר?״.

— „68, סענטימעטער״, האט ער געענטפערט.

עס האט זיך דאמאלסט אנגעהויבען אן ארבייט צו אויסרעכענען וויפיעל איז 68 סענטימעטער, און עס איז אויסגע־רעכענט געווארען, אז דאס מיינט פונקט אזוי־פיעל ווי פינף פוס מיט פינף אינ־טשעס.

הונדערטער אידען באלאנגערען האלס ארום געריכט

לויט דער מיינונג פון די קאורט באמטע האבען זיי נאך קיינמאל אין דער געשיכטע פון קרימינעלע קייסעס, ניט גע־זעהן אזוי פיעל הונדערטער נייגעריגע מענשען באלאנגערענדיג די האלס ארום דעם געריכט. הונדערטער אידען, פרויען, יונגלייט און עלטערע אידען מיט בערד, שטעענדיג אפ שטונדענווייז ארום געריכטס־זאל מיט דער האפענונג צו הערען אריינ־קומען אינווענינג.

זייער וואהרען איז אבער אומזיסט, ווייל זיי וועלען קיינער ניט אריינגעלאזען אינווענינג.

רבי גארדאן וועט היינט זיין דער ערשטער עדות

היינט 10 אזיינער פרוי, וועט הרב יעקב גארדאן זיין דער ערשטער עדות, צו פעסטשטעלען אויב ער דערקענט שטיינ־בערג׳ן אדער ניט, אלס דעם מאן וועלכער איז ביי איהם געווען באלד נאכ׳ן מארד, און האט איהם געבעטען אז דער רב זאל אויס׳פועל׳ן דאס מען זאל גאלדבערג׳ס מערדער ניט פאלמעסען.

ערד־ציטערניש אין ניי־זעעלאנד האט שוין געבראכט 100 טויט פאלען און מער ווי 1000 שווער פארוואונדעטע

איפגערישענע אויל־טענקס פארגרעסערען נאך דעם חורבן. — צופאלסענער אויל ברענט, און פלאמען פארניכטען גאנצע שטעדט. — געגנוי צאהל פון קרבנות איז נאך דערווייל אומבאקאנט. — ערד־ציט ערנישען זענען געכטען דעם גאנצען טאג נאך אלץ פארגעקומען.

וועלינגטאן, ניו זעעלאנד, פעב. 3.

דריי שטעדט לינען איצט אין דואר־נעס, מעהר ווי הונדערט זענען טויט און איבער טויזענט פערזאן געפינען זיך אין א שווער־פארוואונדעטען צושטאנד אין ניו־זעעלאנד אלס רעזולטאט פון אן ערד־ציטערניש וועלכע האט געטראפען דאס לאנד און האלט שוין אן אזוי קנאפע צוויי מעת־לעה.

דער אמת איז, אז די גענויע צאהל פון די דער׳הרג׳עטע און פארוואונדעטע איז נאך ניט באקאנט, ווארים בלויז אין דער שטאדט נאפיער זענען שוין באריכ־טעט געווארען מעהר ווי 100 טויטע און איבער 1,000 שווער פארוואונדעטע. ווי־פיעל עס איז דא צאהל פון די קרבנות אין די אנדערע שטעדט אין נאך געגוי ניט באקאנט. דאס איינציג וואס מען ווייסט יא איז, אז דער חורבן איז שרעקליך, און אז יעדע מינוט ווערט דער אומגליק פיעל גרעסער דורך נייע אויפטרייבלייסענישען.

אנגעהויבען האט זיך דער ערד־ציטער־ניש אוים׳ן נארט איילענד זונטאג ביי־נאכט. גרויסע געביידעס האבען פולגוינג אנגעהויבען ארומטאנצען. די מערהרסטע פון זיי האבען באלד אויף אנגעהויבען קראכען, איינפאלענדיג און צודעקענדיג אלע מענשען וועלכע האבען זיך געפונען אינווענינ. מענשען וועלכע זענען געגאנ־גען אין נאס זענען פון די קראכענדע גע־ביידעס געטויט געווארען און די מעהר־סטע זענען געבליבען ליגען אונטער די חורבות.

נאכדעם האט צוזאמענגעקראכט דער וואסער־סופלאי, און דאס וואסער האט אנגעהויבען פארפלייצען די נאסען. דאס האט נאך פיעל פארגרעסערט דעם חורבן. דער ״אייזן פון נאפיער אין אויך געגוי־אן אפענער קאמוניסטישער אויסווערזיטעט

ענטזויאסטישע מאסען פארזאמלונג פון דרעס־מאכער, אפגעהאלטען

אין לייבאר לייסעאום אין נעכטען אוונט אפגעהאלטען געווארען א באג־גייסטערטע מאסענפארזאמלונג פון די דרעסמאכער אין טאראנטא.

די פארזאמלונג איז ארגעסירט גע־ווארען פון עליאס רייזענבערג, מענע־דזשער פון דער דרעסמאכער יוניאן אין פילאדעלפיא; בערנארד שעין, ארגאניי־זער פון טאראנטא; קאנטראלער דזשיימס סימפסאן און דזשיימס וואטס. מר. רייז־זענבערג האט פארזיכערט די פארזאמעל־טע אז די אינטערנעשאנעל איז גרייט צו אויסקעמפען בעסערע באדינגונגען פאר די ארבייטער אין טאראנטא.

ארגענטינע דעפאר־טירט יעדען טאג 700 אימיגראנטען

בוענאס־איירעס, פעב. 3.

מיט׳ן צוועק כדי צו פארגרייניגען די ארבייטסלאזיגקייט אין לאנד האט די ארגענטינער רעגיערונג זיך געגומען גאנץ פיבערהאפט צו דעפארטירען אלע אר־בייטסלאזע אימיגראנטען אין לאנד. זי האט מסכים געווען צו באצאהלען די רייזע־קאסטען פון אלע קאנדידאטען מיט זייערע פאמיליעס וועלכע ווערען דע־פארטירט.

ביז איצט זענען שוין ארויסגעשיקט געווארען 2000 אימיגראנטען צוריק אין זייערע היימען קיין מזרח־אייראפא און אויף ווייטער וועלען דעפארטירט ווערען 7 הונדערט אימיגראנטען א טאג.

אלע דעפארטירטע זענען פון מזרח אייראפא.

אידישע סטודענטען אין ווינער אוני־ווערזיטעט ווידער באפאלען און מערדערליך געשלאגען

ווין, פעברואר 3 (איטא).

באנייטע אטאמעס אויף אידישע סטודענטען אין דער אוניווערזיטעט פעס־ניטום, זענען היינט ווידער פארגעקומען, בעת דער קריעג צווישען די פאשיסטישע און סאציאליסטישע סטודענטען האט ווידער אויסגעבראכען. אויסער אנטיסע־מיטישע אויסגעשריען, זענען א צאהל אידישע סטודענטען צושלאגען געווארען, און די שאו קייסעס פון אידישע אינטש־רעסען וועלכע געפינען זיך אויסגעשטעלט אין דעם אוניווערזיטעט האל זענען צו־שפעטערט געווארען. מיט אן אויסנאהמה פון דער פאלעסטינער שאו קייס וועלכע דער רעקטאר אבערסבערג האט אליין באר־אוועגט.

א דעלעגאציע פון דער אידישער סטודענטען עקזעקוטיווע האט פראטעס־טירט צום רעקטאראט. פאר וואס די אטאקעס וועלען ניט אונטערבראכען, און צוליעב וואס די אידישע סטודענטען זע־נען געצוואונגען ניט באזוכען די עקזאמי־נירונגס לעקציעס.

אויסדריקענדיג זיין טיעפען באד־רויערען האט דער רעקטאר צוגעזאגט דער אידישער דעלעגאציע צו אויסנעהמען די פראגע וועגען עטאבלירען א שטארקערע באשיצונג פאר די אידישע סטודענטען ביי דעם מיטינג פון דעם אוניווערזיטעט סע־נאט וואס וועט אפגעהאלטען ווערען היינט אוועגס.

וואהלען אין קאלומביא ברענגען 39 מארדען

באגאטא, קאלאמביא, פעב. 3.

די נעכטיגע אלגעמיינע וואהלען אין דער מלוכה׳לע קאלאמביא, האבען גע־בראכט 37 מארדען און 75 שווער־פאר־וואונדעטע. מען גלויבט אז וועגען נאך פארוואונדעטע וועט בארייטעט ווערען.

די הויפט־געשלעגען זענען פארגע־קומען אין די שטארטלאך פון מאנטעריא. די גאנצע שטאדט עריא איז פארניכטעט געווארען פון דעם פייער, ביז איאט ווייסט מען אז די קאנסערוואטיוען זענען ארויסגעקומען זיעגרייך.

זיבען ארעסטירט פאר שטוגלען „פרעמדע״ פון קאנאדע

קליוולאנד, פעב. 3.

זיבען מענער זענען היינט ארעסטירט געווארען אין לארעין, אויף א פלאגע אז זיי זענען די פיהרער פון א באנדע שטוג־לער וועלכע האבען אין פארלויף פון אי־בער א יאר אריבערגעשטוגלט „עליענס״ פון קאנאדע נאך די פאראיינינגט שטאט־טען. די הויפט־קוואדטיר פון די שטוגלער איז געווען קליוולאנד, און לויט ווי די פעדעראלע באאמטע גיבען איבער, האב־בען די שטוגלער נערעבענט פון $100 ביז $200 פאר אריבערשטוגלען א „פרעמ־דען״.

די מעהרסטע פון זייערע קאסטא־מערס זענען געווען מאצעדאנער און גרי־כען.

ניי־טען זאלעזניק ע״ה

אלע מעמבערס פון דער סאניסייד לארזש פון ארפעלאוס 449 זענען געבע־טען צו קומען אפגעבען דעם לעצטען כבוד דעם פארשטארבענעם מיטגליעד, וועמענס לויה וועט זיין

היינט 12 אזייגער בייטאג

פון בענדזשאמינס אנדערטייקינג פאר־לארס, סעפרייינע עוועניו.

ביי אָרדער,

די אפיסערס.

ניי־טען זאלעזניק ע״ה

120 בעלוואודס עוועניו איז נעכטען גע־שטארבען. די לויה וועט זיין

היינט צוועלף (12) אזייגער

פון בענדזשאמינס אנדערטייקינג פארלאר ספעדיינא עוועניו, אלע מיטגליעדער פון די טאראנטער היברו בענעוואלענט סא־סייטי ווערען גערופען צו דער לויה און צייט.

א ראלקאל וועט געמאכט ווערען, און א דאלאר שטראף וועט געמאכט ווע־רען פון די וועלכע וועלען ניט קומען.

ביי אָרדער,

י. דובינסקי, פרעזידענט.

ווייטען ארעסטירט פאר שטוגלען „פרעמדע״ פון קאנאדע

קליוולאנד, פעב. 3.

זיבען מענער זענען היינט ארעסטירט געווארען אין לארעין, אויף א פלאגע אז זיי זענען די פיהרער פון א באנדע שטוג־לער וועלכע האבען אין פארלויף פון אי־בער א יאר אריבערגעשטוגלט „עליענס״ פון קאנאדע נאך די פאראיינינגט שטאט־טען. די הויפט־קוואדטיר פון די שטוגלער איז געווען קליוולאנד, און לויט ווי די פעדעראלע באאמטע גיבען איבער, האב־בען די שטוגלער נערעבענט פון $100 ביז $200 פאר אריבערשטוגלען א „פרעמ־דען״.

די מעהרסטע פון זייערע קאסטא־מערס זענען געווען מאצעדאנער און גרי־כען.

ווייטען זאלעזניק ע״ה

אלע מעמבערס פון דער סאניסייד לארזש פון ארפעלאוס 449 זענען געבע־טען צו קומען אפגעבען דעם לעצטען כבוד דעם פארשטארבענעם מיטגליעד, וועמענס לויה וועט זיין

היינט 12 אזייגער בייטאג

פון בענדזשאמינס אנדערטייקינג פאר־לארס, סעפרייינע עוועניו.

ביי אָרדער,

די אפיסערס.

ווייטען אין קאלומביא ברענגען 39 מארדען

באגאטא, קאלאמביא, פעב. 3.

די נעכטיגע אלגעמיינע וואהלען אין דער מלוכה׳לע קאלאמביא, האבען גע־בראכט 37 מארדען און 75 שווער־פאר־וואונדעטע. מען גלויבט אז וועגען נאך פארוואונדעטע וועט בארייטעט ווערען.

די הויפט־געשלעגען זענען פארגע־קומען אין די שטארטלאך פון מאנטעריא. די גאנצע שטאדט עריא איז פארניכטעט געווארען פון דעם פייער, ביז איאט ווייסט מען אז די קאנסערוואטיוען זענען ארויסגעקומען זיעגרייך.

ווייטען ארעסטירט פאר שטוגלען „פרעמדע״ פון קאנאדע

קליוולאנד, פעב. 3.

זיבען מענער זענען היינט ארעסטירט געווארען אין לארעין, אויף א פלאגע אז זיי זענען די פיהרער פון א באנדע שטוג־לער וועלכע האבען אין פארלויף פון אי־בער א יאר אריבערגעשטוגלט „עליענס״ פון קאנאדע נאך די פאראיינינגט שטאט־טען. די הויפט־קוואדטיר פון די שטוגלער איז געווען קליוולאנד, און לויט ווי די פעדעראלע באאמטע גיבען איבער, האב־בען די שטוגלער נערעבענט פון $100 ביז $200 פאר אריבערשטוגלען א „פרעמ־דען״.

די מעהרסטע פון זייערע קאסטא־מערס זענען געווען מאצעדאנער און גרי־כען.

ניי־טען זאלעזניק ע״ה

אלע מעמבערס פון דער סאניסייד לארזש פון ארפעלאוס 449 זענען געבע־טען צו קומען אפגעבען דעם לעצטען כבוד דעם פארשטארבענעם מיטגליעד, וועמענס לויה וועט זיין

היינט 12 אזייגער בייטאג

פון בענדזשאמינס אנדערטייקינג פאר־לארס, סעפרייינע עוועניו.

ביי אָרדער,

די אפיסערס

דאָס גרויסע פייער

בעאַרבייט אין אי־דיש לויט דעם באַ־ריהמטען ראַסטאַן

— פון — טשאַרלס דיקענס "באַרנבי ראַדזש".

(פאָרזעצונג)

— אַט דאָס עטעלע — האָט מיסטער טשעסטער געזאָגט צו באַרנעבי'ן — זאָלסטו אָפּגעבען מיסטער הערדייל'ן אין האַנט און זאָג איהם, אַז איך וואַרט דאָ אויף איהם. אויב ער איז איצט באַשעפטיגט, זאָלסטו איהם זאָגען, אַז איך וועל אויף איהם וואַרטען דעם נאָנצען אָוונט. אויב ער וועט זיין אַזוי גוט און קומען, אין ערגסטען פאַל קען אַך דאָ געבטיגען איהר האָט מיך מסתמא וואו צו לעגען, גוילעט?

דזשאָן האָט געהאַלטען פאַר אַ גרויסען כבוד פאַר זיך. וואָס דער נאַסט וועגדעט זיך צו איהם אַזוי הייפיש, און האָט געגעבטפערט:

— פליידער! — האָט באַרנעבי אויסגערופען. — כאַ־כאַ־כאַ! עס איז שוין בעסער צו זיין אַ נאַר, ווי איך, איידער אַ קלוגער, ווי דו ביזט. דו זעהסט נישט קיין שאַטענס, קיין גייסטער. הערסט נישט, ווי זיי רעדען צווישען זיך — און איך זעה און הער. איהר זענט די פאַרשטאָפּטע קעפּ, און מיר — די קלאָרע. כאַ־כאַ־כאַ! איך וואָלט זיך מיט דיר ניט געביטען, אַט וויל קלוג דו ביזט!

ער האָט אַ פאַר געמאַן מיט זיין חיטעל איבער'ן קאָפּ און איז אַרויסגעפלוגען פון הויז, ווי שטורם.

— אַ מאַרנע בריאה, עהרען וואָרט!

— האָט מיסטער טשעסטער געזאָגט, אַרויסגעהענדיג אַ שעהנע טאַבאַק־פּוש־קע און שטעקענדיג פון אָהר.

— איהם פעהלט אַ אַזאַזיע — האָט מיסטער ווילעט געזאָגט, און לאַזענדיג פאַרביינען אַ היבשע ווײַלע, האָט ער צוגעגעבען: פאַנטאַזיע פעהלט איהם. איך האָב זיך באַמיהט איהם אַריינברענגען אַביסעל, אָבער עס נעהט נישט. ער טויג דערצו נישט, דאָס איז אַ פאַקט.

נישט באַמערקענדיג מיסטער טשעסטער'ס שמייכעל איז ער אַרויס פון צימער.

יענעם טאָג איז דזשאָן ווילעט אַרומגעגאַנגען זעהר פאַרטראַכט. ער האָט ניט געקאָנט באַגרייפען, וואָס דאָ טוט זיך:

— נאַטירליך.

— פליגל! — האָט באַרנעבי אויסגעשריען, באַהאַלטענדיג דעם ברעיף, — אויב די ווילסט זעהן, ווי פליגל איך לויף, קום צום פענסטער!

ער האָט אָנגענומען דעם נאַסט פאַר אַן אַרבעל און האָט איהם צוגעפיהרט צום פענסטער.

— קוק אַהין — האָט ער שטיל געזאָגט. — זעהסט, ווי זיי טאַנצען און שפּרינגען, און רייזען אַ סוד? וואָס ווילען זיי, הא, וואָס קאָנען זיי מיינען?

— דאָס זענען בלויז קליידער — האָט דער נאַסט געזאָגט — ווערלע. מען האָט אַרויסגעהאַנגען צום טריקענען.

— פליידער! — האָט באַרנעבי אויסגעריפען. — כאַ־כאַ־כאַ! עס איז שוין בעסער צו זיין אַ נאַר, ווי איך, איידער אַ קלוגער, ווי דו ביזט. דו זעהסט נישט קיין שאַטענס, קיין גייסטער. הערסט נישט, ווי זיי רעדען צווישען זיך — און איך זעה און הער. איהר זענט די פאַרשטאָפּטע קעפּ, און מיר — די קלאָרע. כאַ־כאַ־כאַ! איך וואָלט זיך מיט דיר ניט געביטען, אַט ווי קלוג דו ביזט!

ער האָט אַ פאַר געמאַן מיט זיין חיטעל איבער'ן קאָפּ און איז אַרויסגעפלוגען פון הויז, ווי שטורם.

— אַ מאַרנע בריאה, עהרען וואָרט!

— האָט מיסטער טשעסטער געזאָגט, אַרויסגעהענדיג אַ שעהנע טאַבאַק־פּוש־קע און שטעקענדיג פון אָהר.

— איהם פעהלט אַ אַזאַזיע — האָט מיסטער ווילעט געזאָגט, און לאַזענדיג פאַרביינען אַ היבשע ווײַלע, האָט ער צוגעגעבען: פאַנטאַזיע פעהלט איהם. איך האָב זיך באַמיהט איהם אַריינברענגען אַביסעל, אָבער עס נעהט נישט. ער טויג דערצו נישט, דאָס איז אַ פאַקט.

נישט באַמערקענדיג מיסטער טשעסטער'ס שמייכעל איז ער אַרויס פון צימער.

יענעם טאָג איז דזשאָן ווילעט אַרומגעגאַנגען זעהר פאַרטראַכט. ער האָט ניט געקאָנט באַגרייפען, וואָס דאָ טוט זיך:

— פליגל! — האָט באַרנעבי אויסגעשריען, באַהאַלטענדיג דעם ברעיף.

געשמאקע און היימישע מאלצייטען

ווערען סערוויירט בלויז אין

רובינס רעסטאראן

370 קאלעדוש סטריט וועסט

פארגעסט ניט אונזער אויסגעפיקסט פלאץ אפסטעירן. וועלכעס נעהמט אריין 150 פערזאן. פאר אלע סארטען שמחות, ווי חתונות, בר מצוה פארטיס, שאורס, באנקעטען און אנדערע צוזאמענקונפטען.

מיר סערוויירען מיט צופרידענהייט צו מעסיגע פרייזען.

נעהמט ביי אונז א פרייז איידער איהר אראנזשירט אנדערשוואו.

טעלעפאן קינגסדייל 7976.

אן אינטערווי מיט גענעראל עווערעסטו

(פארזעצונג פון פיידוש 4)

מיספארשאנגען אין דעם פונקט. איך בין ניט געגען די מינאריטעט פארטייען און קעמף ניט געגען זיי. פאקטיש האב איך געשלאסען אן אפטאר מיט אייגער פון די דאזיגע פארטייען. אבער אויב מיר וועלען באטראכטען די זאך פונ'ם שטאנדפונקט פון אלגעמיינע רעכט פון די מינאריטעטען, קענען מיר ניט פיראיבערגעהן דעם פאקט, אז אידאלאציע און ספעציעלע נאציאנאלע פארטייען האבן קיין ווערטה ניט באי די מינאריטעטען. עס איז זעלבסטפארשטענדליך, אז די מינאריטעטען קענען קריגען מעהר מיט דער הילף פון דער מאיאריטעט איידער מיט דער הילף פון אן אידאלירטע ארגאניזאציע, וואס זאל מוזען פיהרען א באזונדערען קאמף. נאך מעהר, די עקזיסטענץ אליין פון אזעלכע פארטייען שאפט דעם איינדרוק פון רעוואלט. אזא אטמאספערע מוז אומפארמיידליך העלפען צו פארשטארקען די שווערינקייטען, וואס עקזיסטירען שוין, און אזוי ארום צושטערען אפילו די בעסטע כונות. דאריבער איז מיין מיינונג, אז ווען מען קוקט מיט אויפמערקזאמקייט אויף די אינטערעסען פון די מיר נאריטעטען, מוז מען צוגעבען, אז ווייערע פראבלעמען וועלען שווערער געלייזט ווערען דורכדעם.

"די רומענישע אידען באטראכטען זיך ניט אלס א נאציאנאלע מינאריטעט זיי אינטערעסירט זיך פון אונז בלויז אין רעליגיאן און אפשטאמונג. עס איז ניטא קיין צווייפעל, אז יעדער איינצייגער וואס נעהמט אן אנטייל אין די פריידען און ליידען פון רומענישען פאלק, וועלכער ווערט אויספערירט פון די זעלבע אינטערעסען און האלט טייער די זעלבע האפנונגען, וועלכער טוט זיין חלק צו פארשטארקען עלטערען זענען געבוירען געווארען, איז פארבונדען מיט דער פארגאנגענהייט און מיט'ן שיקזאל פון אונזער פאלק, איז קיין ספק ניט, אז אזעלכע מענשען קענען זיך ניט אפזייגען פון דער מאיאריטעט. אזא ווען וואלט געווען אומנאטירליך, און שעדליך פאר'ן רומענישען אידענטום.

"כאטש די אידען האבען באזונדערע אינטערעסען, אלס פאלגע פון זייער רעליגיאן און געשיכטע, ווערען זיי איינגעשלאסען אין די פונדאמענטאלע געזעצען פון לאנד און קענען גרינדליך באטראכט ווערען ווען די אידען וועלען ערנסט קאמפעירען מיט דער רעגיערונגס־פארטיי. ווען די דאזיגע לאפעראציע וועט דערגרייכען א הויכע שטופע, וועט אפילו דער אנטיסעמיטיזם ניט האבען קיין פלאץ און אלע קאנפליקטען וועלען מיט דער צייט אין גאנצען פארשווינדען. ביז דער ציעל וועט דערגרייכט ווערען, דארפען מיר זיי זאלען אינשטעלען רעספעקט פאר די געזעצען פון לאנד און אפהיטען די געזעלשאפטליכע אדרונג".

ליטעראַרישע בלעטער

די "ליטעראַרישע בלעטער" איז די איינציגע וואכענשריפט וועלכע שטעלט אין פארדינונג דעם אידישען לייענער מיט דעם אידישען שאפען איבער דער גארער וועלט. פאר 4 דאלאר א יאהר באקומט איהר יעדע וואך א ליטעראריש בלאט.

ביי מיר באקומט איהר אויך ביכער פון אלע פארלאגען אין דער וועלט. צו בילינע פרייזען — אויסצוצאהלען אויף לענגערע טערמינען.

איינצייגער פארטרעטער פון די "ליטעראַרישע בלעטער" פאר קאנאדע.

גרשון פאמעראנץ
358 Markham St.
טריניטי 8479.

דרוק־ארבייט
„אידישער זשורנאל"

פון 14 טוירענהיל עווענוי איז אין האספיטאל. און מרס. מילער איז אוועק איהם מבכר חולה זיין, זענען נגבים אריין אין הויז און פארנומען אלע קליידער און אנדערע ארטיקלען, וועלכע האבען געהאט עפעס א ווערט. זיי האבען אזוי אויסגעלייזדיגט. דאס הויז, אז זיי האבען זאגאר ארונטערגענומען דאס איבערצוג פון די בעטען.

ווען מרס. מילער איז צוריקגעקומען האט זי איינפאך איר בעל־הבתישקייט ניט דערקענט.

ביז איצט איז קיינער ניט ארעסטירט געווארען.

פאראורזאכט א פייער רויכערענדיג

ראביי סעמועל סילווערמאן אין מארקהאם סטריט, האט פאראורזאכט א פייער רויכערענדיג נאך מיטאג, און דער ביי געכאפט א דרעמע.

פייערלעשער פון קאלעדוש סטריט זענען אנגעקומען און אפגעלאשען דאס פייער.

מאנטאג נאכט האט אויך אויסגעבראכען א פייער אין היימאנס שניידער שאפ, קאלעדוש סטריט.

דאס פייער איז געקומען פון דער זייט פון שאפ, און ווען די פייערלעשער זענען אנגעקומען האבען זיי געטראפען דאס גאנצע פלאץ איינגעוויקעלט אין רויך.

זיי האבען אבער דעם רויך שנעל באקעמפט.

ארעסטירט פאר גנבה

ד. א. ווערש, א קאלעקטער ביי דיליאנס טיי קאמפאני, איז ארעסטירט געווארען אויף א קלאגע, אז ער האט צוגענומען פופצען הונדערט דאלאר, און זיי ניט איבערגעגעבען צו דער קאמפאני.

גוססט אין קינדער האספיטאל

דערי סקווינני, א זיבען יעריג אינגעל איז פון אן אויטאמאביל אומגעוואר־פען געווארען, און איז צוגענומען געווארען אין א גוסס־דיגען צושטאנד אין קינדער האספיטאל.

א טראק און געז פאמפס פארברענט

א גרויסער טראק און צוויי געז פאמפס, וועלכע זענען געשטאנען אויף 1903 דעזיעזפארט ראוד, זענען געבטען פון טויערנהיל עווענוי איז אין האספיטאל. און מרס. מילער איז אוועק איהם מבכר חולה זיין, זענען נגבים אריין אין הויז און פארנומען אלע קליידער און אנדערע ארטיקלען, וועלכע האבען געהאט עפעס א ווערט. זיי האבען אזוי אויסגעלייזדיגט. דאס הויז, אז זיי האבען זאגאר ארונטערגענומען דאס איבערצוג פון די בעטען.

ווען מרס. מילער איז צוריקגעקומען האט זי איינפאך איר בעל־הבתישקייט ניט דערקענט.

ביז איצט איז קיינער ניט ארעסטירט געווארען.

פאראורזאכט א פייער רויכערענדיג

ראביי סעמועל סילווערמאן אין מארקהאם סטריט, האט פאראורזאכט א פייער רויכערענדיג נאך מיטאג, און דער ביי געכאפט א דרעמע.

פייערלעשער פון קאלעדוש סטריט זענען אנגעקומען און אפגעלאשען דאס פייער.

מאנטאג נאכט האט אויך אויסגעבראכען א פייער אין היימאנס שניידער שאפ, קאלעדוש סטריט.

דאס פייער איז געקומען פון דער זייט פון שאפ, און ווען די פייערלעשער זענען אנגעקומען האבען זיי געטראפען דאס גאנצע פלאץ איינגעוויקעלט אין רויך.

זיי האבען אבער דעם רויך שנעל באקעמפט.

ארעסטירט פאר גנבה

ד. א. ווערש, א קאלעקטער ביי דיליאנס טיי קאמפאני, איז ארעסטירט געווארען אויף א קלאגע, אז ער האט צוגענומען פופצען הונדערט דאלאר, און זיי ניט איבערגעגעבען צו דער קאמפאני.

גוססט אין קינדער האספיטאל

דערי סקווינני, א זיבען יעריג אינגעל איז פון אן אויטאמאביל אומגעוואר־פען געווארען, און איז צוגענומען געווארען אין א גוסס־דיגען צושטאנד אין קינדער האספיטאל.

א טראק און געז פאמפס פארברענט

א גרויסער טראק און צוויי געז פאמפס, וועלכע זענען געשטאנען אויף 1903 דעזיעזפארט ראוד, זענען געבטען

צוויי פערזאן פארוואונדעט

אן אויטאמאביל וועלכער איז ארונטער פון ווען, האט שטארק באשעדיגט פעפערל סטאווינסקי, 73 יאר אלט, פון בעי סטריט.

א צווייטער אויטאמאביל האט פארוואונדעט פיטער ווידאנסקי, פון באסטהויזסט סטריט.

אין דער איסט טאראנטאר שול

זונטאג אוועגט איז געפייערט געווארען א חמשה־עשר פארטי מיט פירות און געזאנג ביי דער קאנגרעגיישאן בית המדרש הגדול שערי ציון פון איסט טאראנטא. דער פרעזידענט, מר. נחום סאלאמאן האט איבערגעשטעלט דעם עולם מיט'ן צייגען זיי דעם טשארטער. ווען אויזדער שול האט געקראגען פון דער רעגיערונג.

מר. שאול סאלקאוויטש האט מנדב געווען ספרים צו אונזער שול.

מר. אפרים שור האט דאנייטעט א נייע ספר־תורה אויף זיין זוהנ'ס נאמען.

אונזער ווירדיגער רב, רבי ש. פ. רייזענמאן שליט"א האט געהאלטען א דרשה מעניני דיומא, און מען האט זיך משמח געווען ביז 12 א זייגער, אין מיט'ן געזאנג "חנה מה טוב ומה נעים" האט זיך די שמחה געשלאסען.

א חמשה עשר בשבט באנקעט

אין זונטאג אוועגט געפראוועט געווארען ביי די בני ציון און ווי אלע מאל ביי די ציוניסטען, איז עס געווען א גרויסער ערפאלג אין אלע היזיגיקייטען. נאך דעם ווי די פיעלע אנוועזענדע האבען זיך גוט אונטערהאלטען פון דימעדני פלכים און פרי הארץ, האט דער פרעזידענט דוש. קראניק אפאינטעט דעם אלעמען באליבטען סעם קראניק, אלס טאוסטמאסטער.

די הויפט רעדנער פון דעם אוועגט זענען געווען: — הרב יעקב גארדאן, וועלכער האט גערעדט מעניני דיומא, די באדייטונג פון חמשה עשר בשבט, און דער רעדאקטאר פון "זשורנאל", ח' א. ריינוויין, וועלכער האט אין א קאלירייכער רעדע גערעדט וועגען דער טעמא: "גלות און ארץ ישראל".

לאנג וועט בלייבען אין זכרון דיעזער גראנדיעזער אוועגט. עס האבען אויך גערעדט: א. קעש, פ. לוווי, ד. קערצער, ה. לאזאריעסקא, ס. ראגול, ס. קאהל און א. ראגול. דער לעצטער פארלאזט שנעל אויף א רייזע קיין ארץ ישראל.

די מוזיקאלישע טאלאנטען זענען באשטאנען פון מיס לעווי און מיס זיוויק, די לעצטע האט געזונגען א פאר נומערען פון איהרע איינענע קאמפאזיציעס.

מיט דעם געזאנג פון התקוה האט זיך דיעזער ערהאבענער אוועגט געשלאסען.

ווייקס ווי זונען שטראלען

נוט יעדער מענש קען זיך פארגינען צו פאהרען אין די בעדער, אין פאונט־קלעמענס, אדער ערגעץ אנדערש וואו, עס איז פארבונדען מיט צופיעל געלט. יעדער איינער קען אבער זיך איינרייבען מיט קאנגא־ליניומענס, ווען ער ליידעט פון רהומאטיזם, א שלעכטען קאלד, אדער א שטעסט־קאלד. קאנגא־ליניומענט וועט אייך אימער גוטעס טאן.

מאכט זיך א געוואוינהייט צו האלטען א באטעל קאנגא ליניומענט אין הויז.

דאס זעלבע איז מיט קאנגא־סעוו. עס איז א צוזאמענשטעל פון גרויסע סקיפספעציאליסטען. עס ענטהאלט אין זיך פארשיעדענע טייערע אויילען מיט געוויסע בעמיישע שטאפען, וואס טויטען אינסייד דעם דזשווירם. אבער באריהרען ניט די קאמפלעקשען פון דער הויט. פארקעהרט מאכען איהר נאך ווייכער און צארטער און ווען איהר ליידעט פון אן אויסשיט אדער אן אנדער סקין־דעזיז. איז קאנגא סעוו א וואונדערבארער מעדיצין, ווייל ער טוט אויף וואונדער.

די מאטא פון קאנגא מעדיצינען איז: עס ווירקט ווי זונן־שטראהלען.

נערוועז

ווי אקאץ

אונטער דער בייטש פון דראנג סטימולאנטען

סטימולירט אויף א פאלשען אופן דורך טאנין און קאפעין געפונען אין מאלצייט געטראנקען. דאן ליידען די רעאקציע פון נערוועז געטריבען צו ווייט. מיליאנען מענשען האבען געפונען בעסער געזונט, געשמאקערען שלאף, גלייכמעסיגען געדולד אין פאסטום, און אבסאלוט געזונטע צופריידענשטעלענדע מאלצייטגעטראנק. פרובירט עס. געמאכט זאפארט אין דער קאפע א קאסט פון אדום פון א האלבען סענט. 90 קאפעס אין יעדע 50 סענטיגע בלעכעל, אדער ס'איז פאראן פאסטום סיריעל געמאכט דורך קאכען אדער פערקוליטינג אין צוואנציג מינוט.

Postum

קינדער האבען עס ליעב

פילע קינדער האבען ניט ליעב דעם טעם פון מילך. זיי האבען ליב צו טרינקען דעם זעלבען געטראנק ווי די ערוואקסענע. עס איז טוט פאר זיי צו האבען א הייסען טרונק. מאכט אינסטענט פאס־אום פאר זיי נוצענדיג הייסע מילך, (ניט געקאכטע) אנשטאט קאלטעדיגע וואסער. זיי וועלען זאפארט גלייכען דעם טעם.

* * *

געגנוג פאר א וואך פריי

פרובירט פאסטום פאר 30 טעג. מיר וועלען אייך אנפאנגען אויף אייער פראבע דורך געבען אייך געגנוג פאר דער ערשטער וואך אומזיסט. שרייבט דזשענעראל פוד לימיטעד, סטערלינג מאוער, טאראנטא 2, אנטעריא.

נייעס ביי אונז אין שטאדט

יונגער בחור באריבט

מאריא לאנזעטי, א 12 יעריגער בחור וועלכער האט געארבייט אלס שיקאינגעל אין די סופעריאר סטארס, איז געכטען באריבט געווארען אויף דער סומע פון א דאלאר מיט 35 סענט.

דאס אינגעל האט דעליווערט א פעקעל מיט סחורה אין א הויז אויף עמערסאן עווענוי, א מאן האט אים אפגעווארט ביים אריינגאנג און פארלאנגט פון אים דאס גאנצע געלט וועלכעס ער האט ביי זיך. דאס אינגעל האט זיך דערשראקען, גלייך אריינגענומען די גרויסע געלטסומע און אים אוועקגעגעבען.

ער האט גלייך געלאזען וויסען דער פאליציי וועגען דעם פארפאל. ער האט אויך פאר זיי געשילדערט דאס אויסזעהן פון דעם מאן, וועלכער איז שנעל פארשוואונדען. נאכדעם ווי ער האט באקומען די עטליכע קוואדערס.

ווערט באגנב'עט ליגענדיג אין האספיטאל

אין דער צייט ווען דזשי. מילער,

דרשה געשאנק פון חתנ'ס צד

אלע חתנים וואס קומען מיט זייערע מחותנים צו אונז רעגנטען טאקסידאס, קריגען א שעהנעס

דרשה געשאנק

און נעדענקט אז ביי אונז באקומט איר צו רעגנטען נייע לייטעסט סטייל טאקסידאס בלויז פאר 2 דאלאר. אויך גאנצע אויטפיטס צו כילינג פרייזען.

— פריימאן ברידער —
571 יאנג סטריט
טעלעפאן קינגסדייל 3270

אפען אוועגטען.

לאיער הערצל ראטענבערג, כ.א.

באריסטער און סאליסיטאר

פריוואטע געלט פאר ערשטע און צווייטע מארגיידזשעס

מעסיגען אינטערעסט

901 סטערלינג טאוער בילדינג, בעי און ריטשמאנד סטס.

טעל. עדלייד 0963. וואוינונג: קינגסדייל 7845.

The Great-West Life Assurance Company

יערליכער באריכט פאר 1930

גרעסטער סורפלוס אין דער קאמפאניע'ס געשיכטע

פראפיטען צו פאליסי־האלטער וועלען פארגעזעצט ווערען לויט דער זעלבער ליבעראלער מאס

דער קאמפאניע'ס אינוועסטמענט זענען אין א שטארקען זיכערען צושטאנד

	1920	1925	1930
גראס פארדיענטער סורפלוס — — —	$ 1,388,897	$ 4,001,919	$ 6,075,327
עסעטס — — — — — — — — —	37,382,646	73,176,969	129,147,632
שולדען — — — — — — — — —	35,602,545	70,175,398	124,733,724
איינקונפט — — — — — — — —	10,155,046	19,478,795	28,325,893
נייע ארויסגעגעבענע ביזנעס — — —	60,579,025	71,914,357	73,931,446
ביזנעס אין קראפט — — — — —	256,850,251	420,406,920	614,405,447
אנגעוואקסענע פראפיטען צו פאליסי־האלטער, נאך ניט פעליג — —	2,887,943	7,236,072	10,559,742
ניט־עסיינטע פראפיטען און נויט־פאל רעזערוו — — — — — —	1,032,014	2,801,571	4,413,907

ט. מילטאן טיילאר, מענעדזשער.

וו. פי. מיולען, ד. א. האבבעל, געהילפס־מענעדזשערס.

36 טאראנטא סטר. טאראנטא, אנט.

THE Great-West Life ASSURANCE COMPANY
HEAD OFFICE — WINNIPEG

קארפענטער

דזשענעראל קאנטראקטאר

אלערליי קארפענטער ארבייט. פעקטארי און סטאר ארבייט אלעס בילינג

א. נעלמאן

989 דאנדעס סטריט וועסט
טריניטי 3934.

THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
THE HEBREW JOURNAL,
PUBLISHED BY
JOURNAL PRESS, LIMITED
The Only Daily Jewish Newspaper in the Province of Ontario
542 DUNDAS ST. WEST. Telephone Trinity 6830-6831
M. Clavir, Pres. and Gen. Mgr.
Subscription Rates: $6 PER YEAR $3.50 SIX MONTHS
Single Copy—3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at C. P. O., Toronto, January 22nd, 1913

בענעט׳ס רייזע קיין וואשינגטאן

דייט האָב. ה. ב. בענעט, קאַנאַדער פּרעמיער, איז שוין צוריק אין אטאוואַ פון זיין קורצער, ניט פאָרמעלער רייזע קיין וואַשינגטאָן. אין פאַרלויף פון די עטליכע טעג וואָס ער איז געווען אוועק פון קאַנאַדע האָט ער צייט געהאַט צו באַזוכן, ניט בלויז וואַשינגטאָן, נאָר נויי־יאָרק אויך. אין טען דאַרף דאָך פאַרשטיין אַז אומזיסט איז מר. בענעט ניט געפאָרען.

טראָץ דעם וואָס זיין רייזע איז געווען ניט קיין פאָרמאַלע, פונדעסטוועגן האָט ער דאָך געוויס אויפגעטאָן עפּעס, אָדער אַמווייניגסטענס צו־געגרייט אַ באָדען פאַר ווייטערדיגע דערגרייכונגען. אַזוי, יעדעניפאַלס לעגט זיך עס אויפ׳ן שכל. אָבער אָפיציעל ווייסט מען נאָך ניט קיין שום זאַך, וואָס זאָל אָנדייטען אויף די אויפטאָוגנען וואָס זענען דערגרייכט געוואָרען פון מר. בענעט׳ס רייזע. עפּעס אַ מאָדנע מיסטעריע איז אַרומגעוויקעלט אַרום זיין רייזע, פונקט ווי דאָ וואָלט זיך געהאַנדעלט וועגען ניט קיין כשר׳ע ענינים.

אויף אַלע פראַגען וואָס זענען בענעט׳ן געשטעלט געוואָרען, האָט ער געהאַט איין־אויך־דעם־זעלבען ענטפער: „כ׳האָב גאָרניט וואָס צו זאָגן". איז דאַריבער קיין וואונדער ניט וואָס זיין רייזע איז איינגעהילט אין אַזאַ מיסטעריע. שטעכט איצט דאָס קאַנאַדער פאָלק און פרעגט זיך, מיט פאַרוואונדערונג, „וואָס־זשע האָט בענעט פאַרט דיסקוטירט אין וואַשינגטאָן?"

היינט צו־טאָג זענען פאַראַן זייער אַ סך פראַגען וועלכע נויטיגען זיך נוואַלדיג אין אַן אָפענהערציגען שמועס צווישען די „הויפּט־קעפּ" פון די צוויי שכנ׳ישע לענדער — קאַנאַדע און די פאַראייניגטע שטאַטען. אין פאַרלויף פון די פיעלע יאָרען האָבען זיך אָנגעזאַמלט אַ באַדייטענדע צאָל פאַרדרוסען, קריזודעס און אומצופרידענהייטען פון איין צד מיט׳ן צווייטען וועלכע וואָרטשן געוויס איסגעגליכען געוואָרען. נאָך אַן אָפענהערציגען, פּנים־אַל־פּנים געשפּרעך.

עס זייט אויס, אַז דאָס איז טאַקע געווען מר. בענעט׳ס מאָטיוו מיט זיין רייזע קיין וואַשינגטאָן. אופיציעל ווערט אָנגענעבען אַז בענעט האָט דיסקוטירט מיט הואווער׳ן די טאַרעף־פראַגע; די סט. לאָורענס וואַסער־וועג־פראַגע; אויך די פראַגע וועגען באַשטימען אַ קאַנאַדער פאַרטרעטער אין וואַשינגטאָן; די גרעניץ־פראַגע, אָדער די פראַגע וועגען די קאַנאַדער גרעניץ־איינוואוינער וועלכע וויילען אריבערגיין פאַר זייער טעגליכער אַרבייט אויף דער אַנדערער זייט גרעניץ; די פראַגע וועגען דעם דערשאַפענען קאַנאַדער שיפס־קאַפּיטאַן, און אויך די פראַגע צו פאַראינטערעסירען אַמעריקאַנער שטאַל־מאַנאַטען מיט די קאַנאַדער רייסטמיער.

אַלע אויסגערעכענטע פראַגען זענען זייער וויכטיג און אין געוויסע הינזיכטען ריכטן זיי אָן דעם סאַמע עצם פון קאַנאַדע׳ס לעבען, אָבער דאָך וויסט קיינער ניט מיט וואָס עס האָט זיך געגעגענדיגט דער געשפּרעך איבער די דאָזיגע פראַגען. קיינער וויסט ניט מיט וואָס בענעט איז אוועקגעפאָרען פון וואַשינגטאָן און פון נויי־יאָרק. קיינער וויסט ניט וועלכע סודות ער טראָגט אַרום ביי זיך אין בוזום.

אָבער צו וואָס דאָס גאַנצע שפּיעל פון געהיימנישען און סודות, ווען אָפענע קאָרטען זענען געזינטער . . .

אומפאַרשטענדליך!

פאַר דעם סטודענט פון סאָציאַלע ווישענשאַפטען דאַרף זיין באַזונדערס אינטערעסאַנט די נאָכריכט, אַז הונדערט און פופציג אַמעריקאַנער אייזענבאַן עקספּערטען פאָרען אָפּ נאָך רוסלאַנד אום צו העלפען דאָרט דער סאָוויעט רעגיערונג איינאָרדענען אויף אַ גוטען שטייגער די אייזענבאַנען. אַז דער טראַנספּאָרט און פּאַסאַשירען פאַרקער זאָל קאָנען נאָכקומען די פאָדערונגען פונ׳ם פינף־יאָריגען אינדוסטריאַליזאַציע־פּלאַן.

קומט עפּעס דאָך פאַר אַלס אַ מאָדנע דערשיינונג. מיינען מיינט מען דאָך, און ניט אָן גרונד, אַז דער קאַפּיטאַליזם פון „יונייטעד סטייטס" וואָלט וועלען דערטריקען דאָס גאַנצע סאָוויעטען־סיסטעם אין אַ לעפעל קאַלטע וואַסער. וואָס קאָן אין פלוג זיין אַ גרעסערער געגענזאַץ אַלס אַמעריקאַנער גרויס־קאַפּיטאַליזם און סאָציאַליסטישער באָלשעוויזם? דאָס איז דאָך ווי פייער מיט וואַסער. ווי טאָג און נאַכט. ווי הימעל און ערד. ווי גיהנום און גן עדן. אָדער וועלכע פאַרקערטקייטען מען זאָל ניט אָנכאַפּען צו גוטען אָדער אַן שלעכטען. און אָט נאָ דיר נאָר אַזאַ משונה׳דיגע זאַך, אַז דוקא גרויס־קאַפּיטאַליזם קומט צו הילף דעם באָלשעוויסטישען קאָמוניזם. איינצוגרענדען זיך ווי עס געהערט צו זיין און צו מאַכען ערפאָלג.

און זאָל מען ניט מיינען, אַז דאָס זענען עפּעס סתם געדונגענע פאַך־מענשען די, וועלכע פאָרען דיגען אַלס עקספּערטען פאַר דער סאָוויעט־רעגירונג. ניין, דאָס זענען אַזעלכע, וועלכע האָבען באַקליידט עקזעקוטיווע עמטער אויף די פינף גרעסטע אייזענבאַנען פון אַמעריקע: די „פענסילוואַניע", די „באַלטימאָר ענד אָהאיאָ", די „אילינאָי סענטראַל", די „גרעיט נאָרדהערן" און די „ניו־הייוון". די דאָזיגע גרעסטע אייזענבאַן קאָמפּאַניעס קלייבען זייערע בעסטע עקספּערטען אויף צו פאָרען איינריכטען די סאָוויעטישע אייזענבאַנען. דער הייפּט אינזשענער פון דעם „באַלטימאָר ענד אָהאיאָ", וועט זיין דער שעף־קאָנסולאַנט, וועלכער וועט אָנפירען די אַרבייט.

דער פּרעזידענט פון דער „גרעיט נאָרדהערן", האָט אַליין באַזוכט רוסלאַנד, געפאָרשט דאָרט אויפ׳ן פּלאַץ דעם צושטאַנד פון די אייזענבאַנען, און פון דער רעגיערונג אונטערנעמונגען אויף דעם דאָזיגען געביעט און האָט אויסגעאַרבייט דעם רעפאָרט. אויפ׳ן גרונד פון וועלכען די רעאָרגאַניזירונג וועט געמאַכט ווערען, כדי דערפאָלגרייך צו מאַכען דער סאָוויעט־רעגירונג׳ס פּלענער.

זעהט עס אויס משונה׳דיג, ערשטענס, וואָס די סאָוויעט־רעגירונג פאַרלאָזט זיך אַז אירע פאַרשריענע שונאים זאָלען פאַר איר זאָרגען צו מאַכען די „פּיאַטילעטקא" פאַר אַן ערפאָלג. צווייטענס, וואָס די גרויס־קאַפּיטאַליסטישע אייזענבאַן קאָמפּאַניעס לייגען זיך אַריין אין דער אַרבייט, אַז עס זאָל זיין אַ דערפאָלג, וואָס עס וועט באַוויזען דער וועלט, אַז די רעטונג איז אין באָלשעוויסטישען קאָמוניזם און אַז דעם קאַפּיטאַליזם דאַרף מען עוקר מן השורש זיין.

און נאָך אַ משונה׳דיגערע דערשיינונג. לויט די מעלדונגען פון פאַרשידענע קאָרעספּאָנדענטען פון סאָוויעט־רוסלאַנד, זענען סאַבאַטאַזשניקעס דוקא רוסען. דוקא מענשען פון דער סאָוויעט־מדינה גופא. און דוקא די קאַפּיטאַליסטישע עקספּערטען: די אויסלענדישע ספּעצען, אינזשענירען, מע־כאַניקער, מעכאַנאָלאָגען, א. א. וו. זענען די טרייע, וועלכע טוען זייער אַרבייט בשלימות. און דאָס זענען זיי, וועלכע מאַכען די אינדוסטריאַליזאַציע פאַר אַ דערפאָלג.

היינט גיי, פאַרשטיי! . . .

אַן אינטערוויו מיט גענעראַל אַווערעסקו, געוועזענער פּרעמיער פון רומעניען, וועגען דער לאַגע פון די רומענישע אידען

זיין שטעלונג צו געוויסע דיסקרימינירענדע געזעצען אין רומעניען. — דער אידישער קאַמף געגען די איצטיגע מאַכטהאַבער. — אינטערעסאַנטע איינצעלהייטען וואָס מאַכען קלאָר די לאַגע פון די רומענישע אידען.

פון מ. זעלטער סאַראַצאַנו.

דער פאַלגענדער אינטערוויו טראָפן אַ גענעראַלדיג־נרויסע פּאָליטישע וויכטיגקייט פאַר די אידען אין רומעניען. דער שרייבער, זעלטער סאַראַצאַנו, איז דער סעקרעטער פון פאַראייניגטען פאַראַבאַנד פון רומענישע אידען, וועלכער שטעהט אין ביטערען קאַמף פאַר אידישע רעכט אין רומעניען. דער סאַראַצאַנו, סיי אַלס זשורנאַליסט און גרויסע פאַרדרינגטען אויפ׳ן פּאָליטישען געביט, און זיין אינטערוויו מיט גענעראַל אַווערעסקו, דער גרינדער פון רומענישער פּאַלקס־פּאַרטיי און געוועזענער פּרעמיער מיניסטער, וועלכער קאָן צומאָל קומען צו מאַכט, איז אינטערעסאַנט צוליעב אַ סך טעמים. ער אַרויס זעהר קלאָר דיר לאַגע און דאַריבער דרוקען מיר אויבער דעם אַרטיקעל פון דער רומענישער ציימונג „קוריערו איזראַעליט", וואָס ערשיינט אין בוקאַרעסט.

ר ע דאַ קצ י ע.

דער אויפנאַמס־צימער אין דער ווי־לאַ פון גענעראַל אַווערעסקו, גרינדער און פירער פון דער רומענישער אַזוי־גערופענער פּאַלקס־פּאַרטיי, איז געווען אַביסעל טונקעל. עטליכע אָנהעלנגער פון מאַרשאַל אַווערעסקו — אַ געוועזענער מיניסטער, און אַנדערע געוועזענע הויכע בעאַמטע — האָבען דאָרט געוואַרט. צווישען די פאַרשידענע בילדער, וואָס איך האָב געזעהן אין צימער, האָט אין בילד צוגעגעבען מיין אויפמערקזאַמקייט: מאַרשאַל אַווערעסקו צוזאַמען מיט מיסאָליני׳ן. דאָס איז געווען אַ מתנה, וואָס אין איהם געגעבען געוואָרען אויף זיין רייזע איבער איטאַליען. איך האָב אויפגעעפענט אַן אַלבום, דאָרטען זענען געווען פאָטאָגראַפיעס פון דער צערעמאָניע ביי וועלכער דעם מאַרשאַל איז געשאַנקען געוואָרען אַ שטעקען.

עס האָט ניט געגומען לאַנג אין איך בין אַריינגעבעטען געוואָרען אין מאַרשאַל׳ס צימער און איך האָב געשטעלט מיין ערשטע פראַגע. זיין עקספּער איז געקומען אין אַ געלאַסענעם און באַטראַכטען טאָן:

„איך בין קיינמאָל ניט געווען קיין אַנטיסעמיט אָדער קיין פּיליאַסעמיט (אַ ליעבהאָבער פון סעמיטען). איך האָב אויסגעפונען, אַז אידען באַזיצען ניט קיין מעלות אָדער קיין חסרונות מעהר אָדער וויניגער ווי אַלע אַנדערע פעלקער, אויך ניט באַזונדער פון אַלע אַנדערע.

„ווען איך האָב שטודירט פּראָבלעמען, וואָס האָבען צו טאָן מיט׳ן אידישען לעבען און וואָס האָבען אַרויסגערופען מיין אינטערעס, האָב איך זיך באַצויגען צו זיי אַביעקטיוו, פונקט ווי איך האָב עס געטאָן ווען איך האָב שטודירט אַנדערע פראָבלעמען. עס איז מיין עפּעטער גלויבען, אַז פראַגערעס איז מעגליך אויף וועלכען עס איז געביעט, נאָר ווען מען באַ־ציהט זיך ערנסט צו דער זאַך און צו איהרע באַזונדערע אומשטענדען.

„איך זעה ניט קיין באַרעכטיגונג פאַר ניט אַנערקענען עפענטליך דעם פאַקט, אַז די אידען האָבען געשפּילט אַן אַנטשיי־דענע ראָלע אין דער עקאָנאָמישער אַנט־וויקלונג פון רומעניען. איך אויטאָריזיר אייך דאַריבער צו זאָגען צו אייערע ברי־דער, אַז עס קומט אידען אַ סך קרעדיט אויף דעם געביעט און אַז אַהן זיי וואָל־טען מיר ניט געהאַט קיין קאַמערץ און קיין אינדוסטריע. אָבער איך קאָן ניט אָפּלייקענען, אַז די ענדערונג, וואָס איז געקומען אַ דאַנק דער דערהויבונג פון אַי־דען צו פולע בירגערשאַפט־רעכט, קריגענ־דיג די זעלבע רעכט און פריוויליגיעס ווי אַלע אַנדערע בירגער, האָט אויפגעהויבען קאָנפליקטען, וואָס קאָנען ניט עלימינירט ווערען אַהן שווערינקייטען.

„איך קאָן ניט אָנערקענען אויך ניט באַנוצען דעם סיסטעם פון אויבער־טריבענע קעקלעך־ערגענונען און צוזאָגען, עס געפעלען מיר ניט — ניט די איבערטרי־בענע אַנטיסעמיטישע פּראָפּאַגאַנדע, עקס־צעסען, און אומערגענונען, אַז ניט די גוזמא׳דיגע פאַרשפּרעכענס, וואָס זענען געמאַכט געוואָרען פון געוויסע גרופּעס, וואָס וויללען קריגען דעם אידישען אייגענ־קלוס. פון ביידע קאָן דעם לאַנד ניט אַרויסקומען קיין טובה. דאַריבער בין איך נעגען הערען צו געוואַלד־טאָטס און די פאַלשע צוזאָגען פון דעמאָגאָגען. עס איז די פליכט פון יעדער רעגיערונג אַכטונג צו געבען, אַז געוועזענע זאָלען אויסגעפאָלגט ווערען און די אַרדנונג זאָל ניט געשטערט ווערען".

דאָ האָט מאַרשאַל אַווערעסקו דער־צעהלט עטליכע פאַלען, וואָס איז געווען, אַז דער עקזעמפּלאַר פון מאַנייז דער אויטאָריטעט פון אַ אויבערשטער פון אַ אַרמיי, אַז אַ אַרמיי פון 99 טויזענט מאַן, וועלכע קאָסט איהר מיט וואַפען און אַזוי וויטער) פאַראַנקרייך האָט אין יאָהר 1914. ווי עס האָט געהאַט די מיליטאַריסטישע דייטש־לאַנד אין 1914 — ניט אַריינרעכענענדיג אַפילו איהרע פאַרבינדע טרוזען, וואָס „פרעמדען לעגיאָן". לויט די דאַטעס, וואָס די רעגיערונגען אַליין האָבען צוגעשטעלט צו דער פעלקער ליגע אין גענף, געפינען זיך דיינט אין אייראָפּאַ אין די פאַר־שיעדענע אָרטייען אַריבער פיער מיליאָן באַוואַפענטע מענער. אַזאַ חברה קען שוין אָנמאַכען אַ גאַנץ שעהנע שחיטה. און די עקספּערטען קאָמיסיע ביים פעלקער בונד, וועלכע שטודירט די מעטאָדען צו פאַר־קלענערען די קריעגס בודזשעטען, שטעלט פעסט, אַז אין איצטיגען מאָמענט קענען די רעגיערונגען אַרויסשיקען אין מלחמה אַריין דריי־סיג מיליאָן באַוואַפענטע מענער אַ צאָהל וועלכע קען יעדען מאָנ פאַר־מעהרט ווערען דורך נייע אויסגעבילדעטע שע העצערייען און דאָס גלייכען. דער מאַרשאַל האָט וועגען דעם געענטפערט.

„ווען מיין רעגיערונג איז געווען אין מאַכט, האָב איך אָנגענומען אַלע מיטלען איינצושטעלען אַ גלייכען סטאַטוס פאַר אַלע אַנערקענטע שיכטען פון דער באַפעל־קערונג. עס איז געווען אונטער מיין רע־זשים, וואָס אַן אָנפאַנג איז געמאַכט גע־וואָרען צונויפרופען אַ אידיש־רעליגיע־זען קאָנגרעס, וועלכער זאָל אויסאַרבייטען די פּרינציפּען פאַר דער אויטאָנאָמער אַר־גאַניזירונג פון די אידיש־רעליגיעזע קהלות, עס איז אויך געווען אונטער מיין רעזשים, אַז דער הויפּט־ראַבאַי, דר. נעמיראָווער זאָל אַריינגענומען ווערען אין סענאַט אַלס רעפּרעזענטאַט פון די קהלות, אין איינ־קלאַנג מיט די קאָנסטיטוציאָנעלע פאַר־שריפטען. אויך דער רייער געזעץ פון דער דר. וואַר איז געווען די פּרינציפּען פון דער קאָנסטיטוציע און איהרע פאַרשריפטען, וועלען מיטלען מוזען אָנגענומען ווערען, אַז דער געזעץ זאָל דורכגעפירט ווערען. מיר וועלען ניט ענדערען אונזער באַצי־הונג צו פראַגען וואָס האָבען צו טאָן מיט דער אידישער אמונה. דאָס וואָס מיר האָבען פּראָקלאַמירט ווען מיר זענען געווען אין מאַכט, וועלען מיר אויספירען".

דער מאַרשאַל האָט שטאַרק אונטער־שטראָכען די לעצטע פּאָר ווערטער. דאָס האָט עפּעס מעהר געמיינט ווי אַ פאָרמע־לער פאַרשפּרעכען.

איצט האָב איך באַריהרט די פראַגע פון די אידישע שולען. איך האָב דער־צעהלט וועגען די שולען, וועלכע ווערען אויסגעהאַלטען פון אידישע קהלות, אין וועלכע עס ווערט געלערנט לויט דער פּראָ־גראַם וואָס די רעגיערונג האָט אויסגע־אַרבייט. די תלמידים ווערען געלערנט אין רומעניש אויך, אָבער דאָך זענען די דאָ־זיגע שולען אונטערוואָרפען צו דיסקרימי־נירענדע געזעצען.

„דאָס איז אומגערעכט", האָט מאַר־שאַל אַווערעסקו געקלאָגט, „פּריוואַטע אינישיאַטיווע אויפ׳ן ערציהונגס־פעלד איז אַ בייטראַג צום שטאַט און דאַריבער דאַרף אַזאַ אַרבייט ערמוטיגט ווערען. אין קיין פאַל טאָרען קיין אונטערדריקונגס־מיטלען ניט אָנגעוואַנדעט ווערען געגען די אַנשטרענגונגען צו ערציהען דעם רומענ־שען דור, ניט אַכטונג פון וואָנען די

(פאָרזעצונג אויף פייריש 3)

קריעגס פּסיכאָלאָגיע

פון לעא האַלער

„מיט יעדען טאָג באַוויזען זיך אַלץ בולט׳ער די אַנטוויקלונג פון דער קריעגס־פּסיכאָלאָגיע". — מיט די דאָזיגע ווערטער הויבט זיך אָן אַ גרעסערער סיטואַציע באַריכט פון אייראָפּאַ. פון אַ קאָרעס־פּאָנדענט פון יוניטעד פּרעס. דער קאָ־רעספּאָנדענט וויזיט אָן אויף די פאַרשיע־דענע קריעגס־פאַקטאָרען אין אייראָפּאַ. די דיפערענץ פון דער רוסישער אַזוי־גערופענער „קריעגס פּסיכאָלאָגיע" פון דער אַמעריקאַנער פּסיכאָלאָגיע". זיכער איז, אַז די קריעגס־פּסיכאָלאָגיע פאַרשטאַרקט נוט דעם פרידען פון דער וועלט. זי איז פאַר׳ן פרידען פונקט אַזוי שעדליך ווי די פאַרשידענע געהיימע אפּאַכאַנען פון די מלוכות, ד. ה. צווישען איין גרופּע גע־גען אַן אַנדערער. דערצו קומט נאָך צו דער „באַוואַפענונג צוליעב אויפהאַלטען פרידען."

דאָס זיינען אַלץ פאַקטאָרען, וועלכע זיינען ניט גינסטיג פאַר דעם פרידען, וואָס פון מוניציע, ווען זיי זיינען פאַראַן לרוב, האָבען אַ טבע אַמאָל, אַזוי צו זאָגען, אַן אַוטאָמאַטיש. אויסצושיסען. די אַלע פּסיכאָלאָגישע פאַקטאָרען און דער עיקר דער „באַוואַפענטער פרידען", האָבען געבראַכט צום טראַגישען אויסברוך פון 1914.

און וואָפען און מוניציע און זעלבער האָבען היינט די פעלקער אָהן אַן ערך מעהר ווי אין יאָהר 1914. פראַנקרייך האָט היינט מעהר סאָלדאַטען, ווי עס האָט געהאַט די מיליטאַריסטישע דייטש־לאַנד אין 1914 — ניט אַריינרעכענענדיג אַפילו איהרע פאַרבינדע טרוזען, וואָס „פרעמדען לעגיאָן". לויט די דאַטעס, וואָס די רעגיערונגען אַליין האָבען צוגעשטעלט צו דער פעלקער ליגע אין גענף, געפינען זיך היינט אין אייראָפּאַ אין די פאַר־שיעדענע אָרטייען אַריבער פיער מיליאָן באַוואַפענטע מענער. אַזאַ חברה קען שוין אָנמאַכען אַ גאַנץ שעהנע שחיטה. און די עקספּערטען קאָמיסיע ביים פעלקער בונד, וועלכע שטודירט די מעטאָדען צו פאַר־קלענערען די קריעגס בודזשעטען, שטעלט פעסט, אַז אין איצטיגען מאָמענט קענען די רעגיערונגען אַרויסשיקען אין מלחמה אַריין דריי־סיג מיליאָן באַוואַפענטע מענער אַ צאָהל וועלכע קען יעדען מאָנ פאַר־מעהרט ווערען דורך נייע אויסגעבילדעטע רעזערוטען.

סך הכל גיבען איצט די רעגיערונגען אויס 4 מיליאַרדען מיט 3 הונדערט מיליאָן דאָלאַר אַ יאָהר, ד. ה. 4,300 מיליאָן אויף קריעגס צוועקען.

די דאָזיגע ריזיגע סומע צאַפּען די רעגיערונגען אויס ביי זייערע ביידגער אין דער פאָרם פון דירעקטע און אומדי־רעקטע שטייערען.

די דאָזיגע סומע צוטיילט לויט דעם קאָפּ פון דער באַפעלקערונג, וועט אויס־מאַכען אין די „קולטור לענדער" אומגע־פעהר 4־3 דאָלאַר אויף אַ קאָפּ, אָדער 15 ביז 20 דאָלאַר יעהרליך מיט יעדע פאַ־מיליע ברענגען אַ קרבן דעם גאָט פון מלחמה.

ווי אַזוי די מיליטער בודזשעטען באַלאַסטען די איינצעלנע לענדער, ווילען מיר דאָ אַנזייען אויף איינינע ביישפּיע־לען:

עסטרייך האָט 21 טויזענט סאָלדאַ־טען וועלכע קאָסטען איהר יעהרליך 99 ליאָן שילינג.

צוטיילט אויף 6 מיליאָן איינוואוי־נער, מאַכט דאָס אויס 16 מיט אַ האַלב שילינג אויף אַ קאָפּ (זיבען שילינג זענען 1 דאָלאַר).

דייטשלאַנד האָט אַן אַרמיי פון 99 טויזענט מאַן, וועלכע קאָסט איהר (מיט וואַפען און אַזוי וויטער) 665,657,000 מאַרק אַ יאָהר. ד. אומגעפעהר 10 מאַרק אַ יאָהר אויף יעדען קאָפּ פון דער באַפעל־קערונג.

דאָס מוזען צאָהלען די דייטשען, וועלכע מוזען נאָך אַ חוץ דעם טראָגען אויך דעם שווערען עול פון דיי רעפּאַראַ־ציעס.

פראַנקרייך ניט אויס אויף איהר אַר־מיי עלף טויזענט פיער און דרייסיג מי־ליאָן פראַנק.

די דאָזיגע ריזיגע סומע צוטיילט אויף די 40 מיליאָן פראַנצויזען וועט אויסקומען כמעט 300 פראַנק אויף יעדען פראַנצויזן אָדער פראַנצויזין.

אָט דאָס זיינען די קרבנות פון פחד אָדער פון דער „קריעגס פּסיכאָלאָגיע" אין דער פרידענס צייט.

און איצט די וויכטיגסטע פראַגע: רוסישע ענינים, ד. ה. זיי גרייטען זיך צו אַ מלחמה געגען דער „הערשאַפט פון פאַראַלעטאַריאַט".

אָט פון דער שטימונג פון אומרוה און פחד (וועלכע ווערט אַנגעבלאָזען פון אַ טייל־צייטונגס־אָרגאַנען, וואָס ווערען פינאַנצירט אונטערשטיצט פון די גרויסע אַמוניציע און וואָפען פאַבריקען) שאַפט זיך די „קריעגס פּסיכאָלאָגיע. זיכער איז, אַז די קריעגס־פּסיכאָלאָגיע פאַרשטאַרקט נוט דעם פרידען פון דער וועלט. זי איז פאַר׳ן פרידען פונקט אַזוי שעדליך ווי די פאַרשידענע געהיימע אפּאַכאַנען פון די מלוכות, ד. ה. צווישען איין גרופּע גע־גען אַן אַנדערער. דערצו קומט נאָך אַ „באַוואַפענונג צוליעב אויפהאַלטען פרידען."

דאָס זיינען אַלע פאַקטאָרען, וועלכע זיינען ניט גינסטיג פאַר דעם פרידען, וואָס פון מוניציע, ווען זיי זיינען פאַראַן לרוב, האָבען אַ טבע אַמאָל, אַזוי צו זאָגען, אַן אַוטאָמאַטיש. אויסצושיסען. אַלע פּסיכאָלאָגישע פאַקטאָרען און דער עיקר דער „באַוואַפענטער פרידען", האָבען געבראַכט צום טראַגישען אויסברוך פון 1914.

און וואָפען און מוניציע און זעלבער האָבען היינט די פעלקער אָהן אַן ערך מעהר ווי אין יאָהר 1914. פראַנקרייך האָט היינט מעהר סאָלדאַטען, ווי עס האָט געהאַט די מיליטאַריסטישע דייטש־לאַנד אין 1914 — ניט אַריינרעכענענדיג אַפילו איהרע פאַרבינדע טרוזען, וואָס „פרעמדען לעגיאָן". לויט די דאַטעס, וואָס די רעגיערונגען אַליין האָבען צוגעשטעלט צו דער פעלקער ליגע אין גענף, געפינען זיך היינט אין אייראָפּאַ אין די פאַר־שיעדענע אָרטייען אַריבער פיער מיליאָן באַוואַפענטע מענער. אַזאַ חברה קען שוין אָנמאַכען אַ גאַנץ שעהנע שחיטה. און די עקספּערטען קאָמיסיע ביים פעלקער בונד, וועלכע שטודירט די מעטאָדען צו פאַר־קלענערען די קריעגס בודזשעטען, שטעלט פעסט, אַז אין איצטיגען מאָמענט קענען די רעגיערונגען אַרויסשיקען אין מלחמה אַריין דריי־סיג מיליאָן באַוואַפענטע מענער אַ צאָהל וועלכע קען יעדען מאָנ פאַר־מעהרט ווערען דורך נייע אויסגעבילדעטע רעזערוטען.

סך הכל גיבען איצט די רעגיערונגען אויס 4 מיליאַרדען מיט 3 הונדערט מיליאָן דאָלאַר אַ יאָהר, ד. ה. 4,300 מיליאָן אויף קריעגס צוועקען.

די דאָזיגע ריזיגע סומע צאַפּען די רעגיערונגען אויס ביי זייערע ביידגער אין דער פאָרם פון דירעקטע און אומדי־רעקטע שטייערען.

די דאָזיגע סומע צוטיילט לויט דעם קאָפּ פון דער באַפעלקערונג, וועט אויס־מאַכען אין די „קולטור לענדער" אומגע־פעהר 4־3 דאָלאַר אויף אַ קאָפּ, אָדער 15 ביז 20 דאָלאַר יעהרליך מיט יעדע פאַ־מיליע ברענגען אַ קרבן דעם גאָט פון מלחמה.

ווי אַזוי די מיליטער בודזשעטען באַלאַסטען די איינצעלנע לענדער, וועלכע זיינען ניט גינסטיג פאַר דעם פרידען, וואָס מיר דאָ אַנזייען אויף איינינע ביישפּיע־לען:

עסטרייך האָט 21 טויזענט סאָלדאַ־טען וועלכע קאָסטען איהר יעהרליך 99 ליאָן שילינג.

צוטיילט אויף 6 מיליאָן איינוואוי־נער, מאַכט דאָס אויס 16 מיט אַ האַלב שילינג אויף אַ קאָפּ (זיבען שילינג זענען 1 דאָלאַר).

דייטשלאַנד האָט אַן אַרמיי פון 99 טויזענט מאַן, וועלכע קאָסט איהר (מיט וואַפען און אַזוי וויטער) 665,657,000 מאַרק אַ יאָהר. ד. אומגעפעהר 10 מאַרק אַ יאָהר אויף יעדען קאָפּ פון דער באַפעל־קערונג.

דאָס מוזען צאָהלען די דייטשען, וועלכע מוזען נאָך אַ חוץ דעם טראָגען אויך דעם שווערען עול פון דיי רעפּאַראַ־ציעס.

פראַנקרייך ניט אויס אויף איהר אַר־מיי עלף טויזענט פיער און דרייסיג מי־ליאָן פראַנק.

די דאָזיגע ריזיגע סומע צוטיילט אויף די 40 מיליאָן פראַנצויזען וועט אויסקומען כמעט 300 פראַנק אויף יעדען פראַנצויזן אָדער פראַנצויזין.

אָט דאָס זיינען די קרבנות פון פחד אָדער פון דער „קריעגס פּסיכאָלאָגיע" אין דער פרידענס צייט.

און איצט די וויכטיגסטע פראַגע:

צו וועט עס געלינגען די קריעגס פּסיכאָ־לאָגיע פאַר אַ „פריש פרעהליכען קריעג"? אונז דורכט זיך, אַז די מיליטאַריסטישע קהיגערישע זשורנאַליסטען און פּאָליטיקער און אויך די רעגיערונגען סטראַשען נאָר איינע די אַנדערע מיט׳ן קריעג.

אין אמת׳ן האָבען אַלע מורא פאַר דער כלהמה. ווי פאַר עפּעס אַן אומבאַ־קאַנט שרעקליכעס. דעם קריעג וויליען נאָר די וואַפען־פאַבריקאַנטען און די וואַפען־פאַבריקאַנטען. אין דער וועלט אַנווייז אַן אין אורזאַכען פאַרוואָס זיך דיקע אַלע אויגען אויפגעטאָן אַ היים. אומליקליך די קינדער, אויב צו נען דאָ, מען צוברעכט אַ הייז וואָס מען האָט געשלאָסען, מע־לייזירט דעם געוועלשאַפטליכען צוויפיל, וועלכע האָבען צו ביישפּילען. עס זעהט אָבער אַ־פּיעלע ניכען צו, דאָס וועט מען אַ־זיך יאָ? ווערט מען פּטור פון אויב אַזעלכע טרויעריגע קאָנסעקווענצען, מוז אונטער־זוכט ווערען. סיי פון שטאַנדפּונקט פון קאָנסטיטוציאָנעלען געזעץ און סיי פון אַלגעמיין מענשלעכע שולדיגקייט. אַן אַזעלכע אַנגעוועגרעט ווערען אַלע ווערט אַנגעוועגרעט מען דאָ אַזוי ווען אַזעלכע ווערען אַלע מיטלען אַנגעוועגרעט ווערען אַפילו די האָנט אָדער דער שוין אין אַזאַ צושאַנד, דאָס איז אַ דער אַנדערער מיטלען אַזוי בלייבען ביי דער מאַכט. אַ שטייגער: דורך קליינע קאָנ־צעסיעס, דורך נאָכגעבען און אַרויפלע־גען אַ טייל פון אחריות אויף די היינטיגע אַנגעגער.

מיט אין וואָרט: אָקעגען דער נאַציאָנאַליסטיש מיליטאַריסטישער הע־צע. און אָקעגען אַלע „קריעגס פּסיכאָלאָ־גיעס" רעכענען מיר מיט דער אַנטי מי־ליטאַריסטישער און קריעגס־פיינדליכער שטימונג פון די אייראָפּעאישע מאַסען, וועלכע די קאַפּיטאַליסטישע רעגיערונגען וועלען זיך היטען אַרויסצושיקען אין די פראָנטען. דער דאָזיגער מאָמענט וועט צווינגען די רעגיערונגען און די נאַציאָ־נאַליסטישע פאַרטייען צו נאָכגעבינקייט אין צו פאַרשטענדיגונג.

ער האָט גאַנצע פינף מאָל חתונה געהאַט

און דעריבער האָלט ער, אַז הייראַט אויף פּראַבע דאַרף ווי אַם שנעלס־טען איינגעפיהרט ווערען אין דעם לעבען.

א סך פאַמיליען־לעבענס ווערען היינט צו טאָג צוברָאָכען, ווייל מאַן און פרוי קענען ניט אויסקומען צווישען זיך, אָבער ווען זיי ווילען זיך שיידען מאַכט זיי דער געזעץ, אַזעלכע שווערינקייטען, אַז עס ווערט זיי נמאס דאָס לעבען. מיטשען זיך טויזענדער, צעהנדליגע טויזענטער מענ־שען, ווייל ניט זיי קענען לעבען צוזאַמען, ניט זיי קענען זיך פונאַנדערטיילען און זיך צוגעהן.

אַזען דזשאַנהנסאָן, אַ מאַן וועלכער האָט זיך זעהר אויסגעצייכענט אויפ׳ן גע־ביט פון חתונה האָבען, דאָס הייסט, ער האָט חתונה געהאַט גאַנצע 5 מאָל. און ווער ווייסט צו מיט דעם וועט זיך עס ביי איהם ענדיגען. איז געווען דעם געזעץ, וואָס מאַכט שווערינגקייטען, ווען אַ פאַ־רעל, ווייל זיך צושיידען. ווען מען פרעגט איהם, זאָגט ער, וואָלט ער געהייסען אַפ־שאַפען אין גאַנצען די דאָזיגע געזעצען, ווייל ער האָלט ניט פון מאַכען אַזעלכע שווערינקייטען.

וואָס הייסט, זאָגט ער, מען זאָל ניט לאָזען צוויי מענשען זיך צושיידען? ווען זיי האָבען זיך ניט ליעב און קענען ניט אויסקומען, אָדער איינער האָט זיך פאַרליעבט — פאַר וואָס זאָלען זיי ניט קענען פטור ווערען איינס פון אַנדערען? עס איז ניט קיין יושר און ניט לייטיש.

די גרעסטע צאָהל הייראַטען, טענה׳ט מר. דזשאַנסאָן, זיינען געמאַכט געוואָרען אויף פּראַבע. אמת, ווען דאָס פאַרע אַזוי קומט זיך צוזויף דענקען זיי צו מאַכען פון זייער פאַרהייראַטען לעבען דאָס בעסטע וואָס איז מעגליך. אָבער עס איז דאָך נאַריש צו דענקען, אַז עס בלייבט ניט אויף ביי קיין איינעם פון זיי א געראַנק. אַז אויב זיי וועלען ניט קענען אויסקומען צווישען זיך וועלען זיי האָבען אַ ברירה.

ווען אַזאַ געראַנק איז ניטאָ וואָלטען מענשען מורא גע

איז א גט טאקע א גליקליכע ענדע פון אן אונצופרידענעם פאמיליען לעבען

פון א פאכמאן

גט'ן זיך איז געוועהנליך אן אב־שלוס פון אן אונצופרידענעם פאמיליען לעבען. אמאל איז דער מאן דער אונצו־פרידענער, אמאל איז עס די פרוי און אמאל זענען עס ביידע, וואס וזכען פטור צו ווערען איינער פון אנדערען. מיט יאהרען צוריק איז די צאל גט'ן געווען קלענער, אין יעצטיגער צייט איז עס גרע־סער, אבער דאס עצם גט'ן זיך איז איינס און די זעלבע. מען איז אונצופרידען פון דעם פארהייראטען לעבען, וואס מען פיהרט און מען שיידעט זיך.

וואלט זיך געקענט דיכטען, אז דאס גט'ן זיך דארף זיין די לעזונג פון דער אונצופרידענהייט, אבער ווען מען טראכט זיך טיפער אריין אין דער אנגעלעגענהייט מוז מען קומען צום שלוס, אז דער פאל איז ניט אזוי און פארשיידענע אונטער־זוכונגען און איספארשונגען באשטעטיגען עס.

אן גראדע דיזער ארגומענט ווערט זעהר וויינג באנוצט פון די יענינע, וועלכע האלטען אין איין פראפאגאנדיריען גע־גען גט'ן זיך. פערזאנען, וועלכע ווידמען זייער צוגב אדער פען צו דער פראגע פון פאמיליען לעבען וועלען אנווייזען טויזענט און איין אורזאכען פארוואס עס לוינט זיך ניט צוצוברעכען א היים. מען מאכט אומגליקליך די קינדער, אויב אזעלכע זע־נען דא. מען צוברעכט א הייליגען בונד וואס מען האט געשלאסען, מען דעמאראל־ליזירט דעם געזעלשאפטליכען לעבען דורך צופיעל גט'ן און טויזענט אנדערע אזעל־כע ביישפילען. עס זעהט אבער־אויס, אז פיעלע גיבען צו. דאס ווען מען שיידעט זיך יא ווערט מען פטור פון די צרות, אויב אזעלכע צרות זענען פאראן אין דעם לעבען פון דעם באטרעפענדען פארעל.

אבער דאס איז ווייט, ווייט ניט ריכטיג. אראפגענעמענריג א פוס אדער א האנט איז א גרויסער אומגליק פאר א מענשען, מען בלייבט א קאליקע און אלעס ווערט אנגעווענדעט מען זאל צו אזא שרעקליכען מיטעל ניט דארפען אנקומען. ווען אפילו דיא האנט אדער די פוס איז שוין אפילו דא אזא צושטאנד, דאס עס קען ווע־רען א לעבענס־נעפאר פאר דעם מענשען, און קיינע אנדערע מיטלען קענען שוין ניט העלפען, און מען נעהמט עס ארונטער דורך אן אפעראציע, וועט מען טאקע פון דער פוס אדער האנט ניט ליידען, א קאר־ליקע בלייבט מען אבער דעם גאנצען לע־בען.

און דאס גט'ן זיך קען צו א געוויסער מאס פארגליכען ווערען צו אזא מין אפע־ראציע. אמת מען צושיידט זיך טאקע, מען ווערט פטור איינער פון די אנדערע, אבער מען בלייבט א מין "קאליקע" אויפ'ן גאנצען לעבען.

דער מענש האט בטבע ליעב צו קו־קען אויף דער פארגאנגענהייט מיט בענקשאפט און ליבע. יעדער איינער, וועלכער רעדט פון זיין יוגענט טוט ער עס מיט אזוי פיעל צערטליכקייט, מיט אזוי פיעל ליעבע, אז איהר פיהלט דאס ער לעכטשעט און געהט אויס פאר בענ־קענישש פאר יענער צייט, וואס ווייטער אין דער פארגאנגענהייט ער טראכט, אלץ מעהר בענקט ער נאכדעם, און איז דען באמת יעדענס פארגאנגענהייט געווען בלויז א בעט פון ראזען? זיכער ניט. עס זענען אויך דאן געווען גוטע און שלעכטע מאמענטען. עס זענען אויך דאן געווען אויפשוואנגען און נידערלאגען. עס זענען אויך דאן געווען צייטען פון גליק און פון אומגליק. פון צופרידענהייט און אונצופ־רידענהייט. נאר וואס דען? קיינער האט ניט ליעב צו געדענקען שלעכטע מאמענטען פון זיין לעבען. מען באמיהט זיך צו פארגעסען עס און מען פארגעסט עס. די גוטע מאמענטען פון איינענעם לעבען געדענקען זיך גאנץ גוט און דער־פאר ווען מען קוקט אהינטער אין דער פארגאנגענהייט דוכט זיך. אז דאן איז אלעס געווען אזוי גוט, אזוי ליעב, אזוי אנגענעהם — גאלע גוטעס.

ווען מאן און פרוי לעבען אפ א גע־וויסע צייט צוזאמען, טיילען זיך איינע מיט די אנדערע זייערע ליידען און פריי־דען און פלוצלונג צוגעהען זיי זיך, וועט זיי אפשר די ערשטע צייט ניט נאר ניט באנג טאן, נאר זאגאר הנאה פארשאפען, אויב זיי האבען זיך געקריגט אדער זע־נען אזוי געווען אונצופרידען איינע פון די אנדערע. גלייך נאך דער שייידונג וועט יעדער איינער פון זיי, אדער דער מעהר געליטענער, פיהלען, אז א באנג איז ארונ־טער פון זיינע פלייצעס. עס וועט זיך דיכטען, אז מען אז עפעס געוואהרען א פרליער מענש. עס וועט זיך גלוסטען צו פלוהען אין די הימלען אריין. אבער בלויז א קורצע צייט וועט פארבייגעהן און אן אנדער געפיהל וועט נעהמען באהערשען דעם באטרעפענדען פארען. פאר דעם וועט זיך נעהמען פיהלען, אז עפעס איז ניט ווי עס נעהער צו זיין, א בענקעניש וועט אנפילען דעם גאנצען וועזען און וואס ווייטער און ווייטער וועט די דאזיגע בענ־קעניש אנגענעמען כסדר גרעסערע פראפאר־ציעס. קיין זאך וועט ניט צופרידענשטע־לען, און וואס ווייטער מען טראכט, אלץ מעהר פאנגען אן פארגעסען צו ווערען די טרויעריגע מאמענטען פון פריהערדיגען לעבען און בלויז די גוטע מאמענטען שטעהען אויף פאר'ן גייסטיגען בליק ווי לעבעריגע ערות און מאטערען די נשמה און זאגאר אויך דעם קערפער.

און פארשונגען, וועלכע זענען גע־מאכט געווארען אויף דיעזען געביעט, באר־שטעטיגען דאס אויבען־געזאגטע. עס טרעפט נאנץ אפט, אז א געוויסע צייט נאכ'ן גט'ן זיך זאל 'דער טאטע צוריק־נעהמען דער מאמע'ן". ווען דאס גע־שעהט אבער ניט, בלייבט מען אויף שטענדיג א צוברעכענע נשמה. און זאגאר ווען מען הייראט אפילו נאכהער מיט אן אנדערען, איז מען אויך ווייט, ווייט ניט גליקליך. מען רעדט שוין ניט פון א פאל, ווען די צווייטע הייראט איז באמת ניט גליקליכער, אדער ווענינער גליקליך ווי די ערשטע, נאר אפילו ווען די צווייטע הייר־ראט זאל זיין טאקע א מעהר גליקליכע, איז מען אויך ניט גליקליך. ניט אלע וועלען דאס מודה זיין, מענשען האבען א טבע אין זיך באהאלטען אזעלכע זאכען, אבער טיף אינווייניג זיצט א וואהרעם, וואס טאטשעט און גרייטשעט. ווילענדיג ניט ווילענדיג מאכט מען ביי זיך אין הארצען פארגלייכונגען פון דער פריהער־דיגער הייראט און דער איצטיגער און תמיד דוכט זיך, אז דאך איז פריהער גע־ווען בעסער, ווען עס איז אפילו ניט, ווייל ווי געוואגט קוקט מען שטענדיג אין דער פארגאנגענהייט מיט ליעבע און מיט ביינקעניש.

ווען מאן און פרוי לעבען אפ א גע־וויסע צייט אזאמען, טיילען זיך איינע מיט די אנדערע זייערע ליידען און פריי־דען און פלוטלונג צוגעהען זיי זיך, וועט זיי אפשר די ערשטע צייט ניט נאר ניט באנג טאן, נאר זאגאר הנאה פארשאפען, אויב זיי האבען זיך געקריגט אדער זע־נען אזוי געווען אונצופרידען איינע פון די אנדערע. גלייך נאך דער שייידונג וועט יעדער איינער פון זיי, אדער דער מעהר געליטענער, פיהלען, אז א באנג איז ארונ־טער פון זיינע פלייצעס. עס וועט זיך דיכטען, אז מען אז עפעס געוואהרען א פרליער מענש. עס וועט זיך גלוסטען צו פלוהען אין די הימלען אריין. אבער בלויז א קורצע צייט וועט פארבייגעהן און אן אנדער געפיהל וועט נעהמען באהערשען דעם באטרעפענדען פארען. פאר דעם וועט זיך נעהמען פיהלען, אז עפעס איז ניט ווי עס נעהער צו זיין, א בענקעניש וועט אנפילען דעם גאנצען וועזען און וואס ווייטער און ווייטער וועט די דאזיגע בענ־קעניש אנגענעמען כסדר גרעסערע פראפאר־ציעס. קיין זאך וועט ניט צופרידענשטע־לען, און וואס ווייטער מען טראכט, אלץ מעהר פאנגען אן פארגעסען צו ווערען די טרויעריגע מאמענטען פון פריהערדיגען לעבען און בלויז די גוטע מאמענטען שטעהען אויף פאר'ן גייסטיגען בליק ווי לעבעריגע ערות און מאטערען די נשמה און זאגאר אויך דעם קערפער.

און פארשונגען, וועלכע זענען גע־מאכט געווארען אויף דיעזען געביעט, באר־שטעטיגען דאס אויבען־געזאגטע. עס טרעפט נאנץ אפט, אז א געוויסע צייט נאכ'ן גט'ן זיך זאל 'דער טאטע צוריק־נעהמען דער מאמע'ן". ווען דאס גע־שעהט אבער ניט, בלייבט מען אויף שטענדיג א צוברעכענע נשמה. און זאגאר ווען מען הייראט אפילו נאכהער מיט אן אנדערען, איז מען אויך ווייט, ווייט ניט גליקליך. מען רעדט שוין ניט פון א פאל, ווען די צווייטע הייראט איז באמת ניט גליקליכער, אדער ווענינער גליקליך ווי די ערשטע, נאר אפילו ווען די צווייטע הייר־ראט זאל זיין טאקע א מעהר גליקליכע, איז מען אויך ניט גליקליך. ניט אלע וועלען דאס מודה זיין, מענשען האבען א טבע אין זיך באהאלטען אזעלכע זאכען, אבער טיף אינווייניג זיצט א וואהרעם, וואס טאטשעט און גרייטשעט. ווילענדיג ניט ווילענדיג מאכט מען ביי זיך אין הארצען פארגלייכונגען פון דער פריהער־דיגער הייראט און דער איצטיגער און תמיד דוכט זיך, אז דאך איז פריהער גע־ווען בעסער, ווען עס איז אפילו ניט, ווייל ווי געוואגט קוקט מען שטענדיג אין דער פארגאנגענהייט מיט ליעבע און מיט ביינקעניש.

מאכט געווארען אויף דיעזען געביעט, באר־שטעטיגען דאס אויבען־געזאגטע. עס טרעפט נאנץ אפט, אז א געוויסע צייט נאכ'ן גט'ן זיך זאל 'דער טאטע צוריק־נעהמען דער מאמע'ן". ווען דאס גע־שעהט אבער ניט, בלייבט מען אויף שטענדיג א צוברעכענע נשמה. און זאגאר ווען מען הייראט אפילו נאכהער מיט אן אנדערען, איז מען אויך ווייט, ווייט ניט גליקליך. מען רעדט שוין ניט פון א פאל, ווען די צווייטע הייראט איז באמת ניט גליקליכער, אדער ווענינער גליקליך ווי די ערשטע, נאר אפילו ווען די צווייטע הייר־ראט זאל זיין טאקע א מעהר גליקליכע, איז מען אויך ניט גליקליך. ניט אלע וועלען דאס מודה זיין, מענשען האבען א טבע אין זיך באהאלטען אזעלכע זאכען, אבער טיף אינווייניג זיצט א וואהרעם, וואס טאטשעט און גרייטשעט. ווילענדיג ניט ווילענדיג מאכט מען ביי זיך אין הארצען פארגלייכונגען פון דער פריהער־דיגער הייראט און דער איצטיגער און תמיד דוכט זיך, אז דאך איז פריהער גע־ווען בעסער, ווען עס איז אפילו ניט, ווייל ווי געוואגט קוקט מען שטענדיג אין דער פארגאנגענהייט מיט ליעבע און מיט ביינקעניש.

דער גן עדן איז מדבר

(א בריעף פון לאם אנדזשעלאס) פון י. בראנשטיין

אומגעפעהר א 20 מייל פון לאם אנדזשעלאס, די שטארט פון מלאכים — ליגט א קליין שטעדטעלע, דאורטי וואס האט זיך קונה שם געווען איבער דעם גאנצען לאנד, ווי די שטארט פון האפע־נונג" — דער לאם אנדזשעלאס אידישער סאנאטאריום, וואס קוקט אויס אין שכנות מיט דעם בארג וויל־סאן, ווי א גרויסער גן עדן און א קליינעם מדבר.

דער לאם אנדזשעלאס אידישער סאנאטאריום — נאציאנאלע אינסטי־טוציע — ווערט טאג טעגליך באזוכט פון צעהנדליגער טורעסטען פון די פארוואר־פענסטע שטעדט און שטעדטלאך פון אונזער רחבות/דיגע אמעריקא.

דער סאנאטאריום אליין שטעלט מיט זיך פאר די אידישע אמעריקא אין מיני־אטור; פון אלע מעגליכע ווינקלען וואר־פען זיך דעם באזוכער אין די אויגען ריי־זיגע מאדערנע געביידעס, וואס טראגען אויף זיך די נעמען פון שטעדט, וואס האבען זיך געמאכט נוצליך פאר דעם סאנאטאריום, אוועקשטעלענדיג א געביי־דעם אויף דעם אייגענעם נאמען. טרעפט טאקע אפט דאס די באזוכער פון סאן פראנציסקא, קליוולאנד, פילאדעלפיא, שיקאגא, דעטראיט און אנדערע שטעדט, שטעלען זיך אפ מיט א פריידיגען בליק אויף "זייער שטאדט". און דערמאהנען זיך מיט דאנקבארקייט אין זייערע ליעבע און נאהענטע, וואס האבען זייער שטאדט אריינגעבראכט אין די הערצער פון די וואס געפינען טרייסט און הייליגונג אין "דער שטאדט פון האפענונג". ווי די קרבנות פון דער ווייסער פלאג.

די שטעדט ווערען אבער ניט נאר רעפרעזענטירט דורך די דערמאהנטע גע־ביידעס אליין, ייאס זיינען א כבוד און א שטאלץ פאר די וואס האבען זיי אויפ־געבויט — נאר אויך דו הויפטזעכליך, בלויז דורך דעם אפציענטען באשטאנד, וואס קומען פון גאנץ אמעריקא און אויך דורך די פאנדען פון אלע אידען פון אמעריקא, וואס האבען דערמעגליכט דעם רויזיגען אויפבאו און וואוקס פון דעם ל. א. אידישען סאנאטאריום און עקס פיישענט האום, אן אויף וועמענס שטיצע די אינ־סטיטוציע איז אלעמאל אנגעוויזען.

לאם אנדזשעלאס אבער אליין מעג זיך באריהמען דערמיט, דאס א דאנק איהר איניציאטיווע און ביז אויצטיגער אנ־שטרענגונג, איז די אינסטיטוציע ביז איצט אויסגעהאלטען געווארען, אין דעם נאמען פון דעם גאנצען אידישען אין אמעריקא. אצינד אבער, ווען דער אלגעמיינער קריזיס האט זיך אזוי בייז־ווייליג און עקשנות'דיג איינגעביסען אין דעם לעבען פון דעם ל. א. אידישען סאנא־טאריום און עקס פיישענט האום, איהר עקזיסטענץ אוועקגעשטעלט אין אן אומ־זיכערער לאגע, איז דער חוב פון אלע אי־אידען פון גאנץ אמעריקא, צו קומען צו הילף דעם באשיידענעם אידישען קיבוץ פון לאם אנדזשעלאס, און איהר העלפען טראגען די זארג און אחריות פאר דעם לעבען פון 220 נפשות וואס געפינען זיך טאג טעגליך אין דעם לאם אנדזשעלאס אידישען סאנאטאריום און עקס פיישענט האום.

די באדר אף דירעקטארען פון דעם ל. א. אידישען סאנאטאריום און עקס פיי־שענטס האום באשטעהט פון די חשוב־סטע אקטיווסטע און אנגעזעהענסטע כלל טהויער פון לאם אנדזשעלאס, און די אר־בייט פון דער "נעשאנעל אדווייזערי באארד" ווערט אנגעפיהרט אונטער דעם פארזיץ פון מר. מארקא ר. ניומארק, וועלכער געהערט צו די פריהערדיגע אינ־סטיטוציע אין לאם אנדזשעלאס, אין אן אנדער אייגענשאפט, אלס אין דער פון אן אונצופרידענעם פאמיליען לעבען.

אמאל איז דער מאן דער אונצו־פרידענער, אמאל איז עס די פרוי און אמאל זענען עס ביידע, וואס וזכען פטור צו ווערען איינער פון אנדערען. מיט יאהרען צוריק איז די צאל גט'ן געווען קלענער, אין יעצטיגער צייט איז עס גרע־סער, אבער דאס עצם גט'ן זיך איז איינס און די זעלבע. מען איז אונצופרידען פון דעם פארהייראטען לעבען, וואס מען פיהרט און מען שיידעט זיך.

וואלט זיך געקענט דיכטען, אז דאס גט'ן זיך דארף זיין די לעזונג פון דער אונצופרידענהייט, אבער ווען מען טראכט זיך טיפער אריין אין דער אנגעלעגענהייט מוז מען קומען צום שלוס, אז דער פאל איז ניט אזוי און פארשיידענע אונטער־זוכונגען און איספארשונגען באשטעטיגען עס.

אן גראדע דיזער ארגומענט ווערט זעהר וויינג באנוצט פון די יעניגע, וועלכע האלטען אין איין פראפאגאנדיריען גע־גען גט'ן זיך. פערזאנען, וועלכע ווידמען זייער צוגב אדער פען צו דער פראגע פון פאמיליען לעבען וועלען אנווייזען טויזענט און איין אורזאכען פארוואס עס לוינט זיך ניט צוצוברעכען א היים. מען מאכט אומגליקליך די קינדער, אויב אזעלכע זע־נען דא. מען צוברעכט א הייליגען בונד וואס מען האט געשלאסען, מען דעמאראל־ליזירט דעם געזעלשאפטליכען לעבען דורך צופיעל גט'ן און טויזענט אנדערע אזעל־כע ביישפילען. עס זעהט אבער־אויס, אז פיעלע גיבען צו. דאס ווען מען שיידעט זיך יא ווערט מען פטור פון די צרות, אויב אזעלכע צרות זענען פאראן אין דעם לעבען פון דעם באטרעפענדען פארעל.

אבער דאס איז ווייט, ווייט ניט ריכטיג. אראפגענעמענריג א פוס אדער א האנט איז א גרויסער אומגליק פאר א מענשען, מען בלייבט א קאליקע און אלעס ווערט אנגעווענדעט מען זאל צו אזא שרעקליכען מיטעל ניט דארפען אנקומען. ווען אפילו דיא האנט אדער די פוס איז שוין אפילו דא אזא צושטאנד, דאס עס קען ווע־רען א לעבענס־נעפאר פאר דעם מענשען, און קיינע אנדערע מיטלען קענען שוין ניט העלפען, און מען נעהמט עס ארונטער דורך אן אפעראציע, וועט מען טאקע פון דער פוס אדער האנט ניט ליידען, א קאר־ליקע בלייבט מען אבער דעם גאנצען לע־בען.

אן גראדע דיזער ארגומענט ווערט זעהר וויינג באנוצט פון די יעניגע, וועלכע האלטען אין איין פראפאגאנדיריען גע־גען גט'ן זיך. פערזאנען, וועלכע ווידמען זייער צוגב אדער פען צו דער פראגע פון פאמיליען לעבען וועלען אנווייזען טויזענט און איין אורזאכען פארוואס עס לוינט זיך ניט צוצוברעכען א היים. מען מאכט אומגליקליך די קינדער, אויב אזעלכע זע־נען דא. מען צוברעכט א הייליגען בונד וואס מען האט געשלאסען, מען דעמאראל־ליזירט דעם געזעלשאפטליכען לעבען דורך צופיעל גט'ן און טויזענט אנדערע אזעל־כע ביישפילען. עס זעהט אבער־אויס, אז פיעלע גיבען צו. דאס ווען מען שיידעט זיך יא ווערט מען פטור פון די צרות, אויב אזעלכע צרות זענען פאראן אין דעם לעבען פון דעם באטרעפענדען פארעל.

אבער דאס איז ווייט, ווייט ניט ריכטיג. אראפגענעמענריג א פוס אדער א האנט איז א גרויסער אומגליק פאר א מענשען, מען בלייבט א קאליקע און אלעס ווערט אנגעווענדעט מען זאל צו אזא שרעקליכען מיטעל ניט דארפען אנקומען. ווען אפילו דיא האנט אדער די פוס איז שוין אפילו דא אזא צושטאנד, דאס עס קען ווע־רען א לעבענס־נעפאר פאר דעם מענשען, און קיינע אנדערע מיטלען קענען שוין ניט העלפען, און מען נעהמט עס ארונטער דורך אן אפעראציע, וועט מען טאקע פון דער פוס אדער האנט ניט ליידען, א קאר־ליקע בלייבט מען אבער דעם גאנצען לע־בען.

און דאס גט'ן זיך קען צו א געוויסער מאס פארגליכען ווערען צו אזא מין אפע־ראציע. אמת מען צושיידט זיך טאקע, מען ווערט פטור איינער פון די אנדערע, אבער מען בלייבט א מין "קאליקע" אויפ'ן גאנצען לעבען.

פרויען און יונגע מיידלאך!

ווערען געלאדען זיך אנצושליסען אין די רייהען פון

אידיש נאציאנאל. ארבייטער פארבאנד

יעדע נאציאנאל פראגרעסיווע פרוי, וועלכע גלויבט אין אויפבוי פון ארץ ישראל, און א מאדערנער קינדער ערציהונג, ווי אויך יעדע יונגע מיידעל, וועלכע זוכט א לעבעדיגע און נאציאנאל געזעלשאפט, קען איצט אונטערשרייבען אן אפליקאציע, און זיך אנשליסען אין די צווייי פארבאנד פרויען קלובען:

ש. פרוג פרויען קלוב

כ. בארוכאוו מיידלאך קלוב

מיר האבען פארזאמלונגען יעדע צוויי וואכען, ליטעראַרישע פראָ־גראמען, א שעהנעס אינסטיטוט, א ליבערערי און א אינטעלינענטע געזעלשאפט.

דער קאמפיין וועט בלויז אנהאלטען ביז דעם 15־טען פעברואר

שליסט זיך איצט אן אין פארבאנד

קומט אין פארבאנד אינסטיטוט, 24 סיסעל סטריט

טעלעפאן טריניטי 3040

און שרייבט אונטער אן אפליקאציע.

נוצט אויס די קאמפיין געלעגענהייט צו ווערען א מיטגליער פון א גרויסער משפחה.

אידישע נייעס פון יענער זייט ים

פרומע אידען און „לינקע" שלאגען זיך אויף א בית עולם

אין טאמאשאו, ביי לובלין, בעת דער קבורה פון'ם קאמוניסט אשר לעה־רער, האבען די ארטיגע לינקע אין א צאהל פון עטליכע הונדערט פערזאן, געוואלט איינארדנען אויפ'ן בית עולם אן אנטי־מלוכה'שע דעמאנסטראציע. זיי האבען אבער אנגעטראפען אויף אן ענערגישען ווידערשטאנד מצד די ארטאדאקסישע אידען. צווישען די ארטאדאקסען און די לינקע האט זיך אנגעהויבען א העפטיג געשלעג, ביי וועלכען עס זענען פארוואונ־דעט געווארען שלעגער פון ביידע צדדים. אויפ'ן „קאמפס פעלד" איז אנגעקומען א גרעסערע פאליציי אפטיילונג און דעם צעישלעטען עולם בארוהיגט. עטליכע אונ־טערהעצער זענען ארעסטירט געווארען.

ווי א אידישער יונגערמאן פון לעמבערג איז באגאנגען זעלבסטמארד

פון לעמבערג שרייבט מען:

א טיפען טרויער האט ארויסגערופען ביי אונז אין שטאדט דער זעלבסטמארד פון 21 יעריגען אידישען בחור אברהם שנייר.

אויף באזשניטשא 23 וואוינט די פאמיליע שנייר. פרוי שנייר האט 3 קינ־דער. איהר זוהן אברהם, דער זעלבסט־מערדער, איז געווען אנגעשטעלט אין א גרויס געשעפט.

א שבת איז אברהם אויפגעשטאנען און זיך געקליבען צו נעהמען אין שוהל אריינ. דו מיטער, וועלכע האט באמערקט אז אברהם איז עפעס צערודערט, האט איהם אנגעהויבען בעטען, אז ער זאל בלייבען אין דער היים. אברהם האט זיין מיטער ניט געוואלט פאלגען, ער האט זיך אפגעזונגענען אין דער היים און דאס לעצ־טע מאל זיין מאמע פעסט צוגעדריקט צו זיך צום הארצען און איז אוועקגעגאנגען. אנשטאט אבער צו נעהמען אין שוהל, איז אברהם שנייר אוועקגעגאנגען אין א פארק און דארט אנגעשריבען צו זיין מאמע און שוועסטער א בריעף. נאכדעם ווי ער האט געהאט אנגעשריבען דעם בריעף האט ער זיך אנידערגעזעצט אין פארק אויף א באנק, זיך צונויפגעקנעפעלט ביז צום העמד און דאן אין א רעוואלווער זיך אריינגעשאסען אין דער ברוסט. אברהם האט זיך פון דער באנק איבערגעפעהרט און אראפגעפאלען אויף דער ערד א טויט־טער.

אין געזעגנונגס בריעף צו זיין נע־ליעבטער מוטער, וועלכען מען האט געפר־גען ביים זעלבסטמערדער אין קעשענע, שרייבט ער:

ליעבע זייערע מאמענ'!—

„די קרענק וועלכע האט מיך באר־הערשט איז די סיבה צוליעב וועלכער איך האב באשלאסען א סוף צו מאכען צו מיין פארמיאוסט לעבען. וואס איז נוצע מיין פערזאן, אזוי גענה איך מאכען דעם דאָ־זיגען שריט נאנץ רוהיג. עס טוט מיר נאר זעהר וועה, וואס איך ווייס, וויפיעל שמערצען איך וועל דיר פארשאפען. לייד דער אבער קאן איך דיר גארניט העלפען, איך וועל שוין אפילו ניט האבען די מענ־ליכקייט אפצודאנקען דיר פאר דיין גוטס, וואס דו האסט פאר מיר געטאן, און פאר דיין גוטער האנדלונג געגען מיר און אי־בערהופט געגען די קינדער. עס טוט מיר זעהר לייד, דאס איז אבער פארט דאס אייניגע מיטעל וואס קאן מיר באפרייען פון מיין טרויעריגער לאגע. מאמע איך בעט דיר אבער, זיי מיר פאר אלעמען מוחל בלייבע געזונט, דיין זוהן,

אברהם שנייר."

די מאמע האט געגעבען ביז ארום 3 אזיינער נאכמיטאג גארניט געוואוסט, עס איז איהר אויפפאלענד געווען, וואס איהר אברהם איז ניט אהיימגעקומען אויף מיטאג.

פארביטען איין ברודער פאר א צווייטען און איהם אריינ־געזעצט אין טורמע

פון ווילנא שרייבט מען וועגען אזא מאדנעס פאל, פאר וועלכען אן אומשול־דיגער איד האט טייער באצאהלט:

אין ווילנא איז באפרייט געווארען פון ארעסט דער אידישער סוחר חיים ג., וועלכער איז אפגעזעסען אנדערטהאלבען וואכען צייט צוליעב א פאטאלען פעהלער.

חיים האט גערעכענט אינגיכען אוועק־פאהרען קיין ארגענטינע און זיך דארט באזעצען אויף שטענדיג. פאר דער רייזע האט ער באשלאסען זיך צו געזעגענען מיט זיין ליעבען ברודער אברהם, וועלכער וואוינט אין קאווונא. צו דעם צוועק איז חיים אריבער אומלאנאל די גרעניץ. נאך דער ליעבהארציגער געזעגעניש האט זיך חיים צוריקגעקעהרט מיט'ן זעלבען וועג.

ביינאכט פרעגען א שאלה צו דער פוליי־זענען גיליטיג.

די אנווזענדע רבנים האבען גענוי אויסגעהערט די שאלה, און עס האט זיך צווישען זיי אנגעהויבען א דיסקוסיע, צי די קדושין זענען געווען גוטע, צי ניט. צוליעב דעם וואס עס זענען געווען צווי־שען די רבנים חילוק דעות, וועט דער דא־זיגער ענין באטראכט ווערען אויף א פלע־נאר זיצונג פון ווארשאווער ראבינאט.

א כלה מיידעל, וואס פארדט אויף גאסטראלען אין גרויסע שטעדט...

פון ביאליסטאק שרייבט מען:

אין די סוחרישע קרייזען דערצעהלט מען איצט זעהר א פיקאנטע געשיכטע:

מיט א פאר חדשים צוריק איז זיין ביאליסטאקגעקומען צו אנהערן א אידי־שע פריילין פון סובאלק ספעציעל חתונה האבען. דא האט זי ניט אויפגעהערט דערצעהלען וועגען איהר רייכקייט, האט געוויזען טשעק ביכלאך מיט קאנטע ביכ־לאך אויף טויזענטער דאלארען, און פאר־זיכערט, אז איהר געלט איז צושאטען אויף פראצענט איבער נאנץ סובאלק —

דערהערט אז עס שמעקט מיט טויי־זענטער דאלארען, איז געווארען א בחלה בין שדכנים מיט שדכ'טעס, יעדער איי־נער האט געבראכט „טייערע סחורה", די פיינסטע יונגעלייט פון שטאדט.

הכלל ס'האבען זיך אנגעהויבען „סווידאניעס" מיט ראנדעוואוען אויף נאנצע נעכט. צוערשט פלעגט מען פאר־ברענגען אין די קאפעען, און נאך 12 א זייגער האט זיך אנגעהויבען די אמת'ע וויליאנקעס אין די נאכט רעסטאראנען און האטעלען.

די כלה איז חוץ איהרע טויזענטער דאלארען געווען א יונגע און זעהר א שעה־נע, אזוי אז די חתנים פלעגען פשוט צו־פרעגעלט ווערען. זי האט אבער געביטען די חתנים ווי אין געטשפעל, און זיך אפגע־שטעלט אויף א זוהן פון א רייכען סוחר.

דער יונגערמאן האט גע'פסר'ט הוג־דערטער זלאטעס אויף די ביינאכטיגע הו־ליאנקעס אויפגעגעבען, אבער דאס פריילין האט זיך דערווייל באקענט מיט א באקאנטען אידישען סוחר אין האס פארלאזען איהר יונגען חתן. מיט'ן סוחר איז שוין געווען גאנץ ערנסט. ביידע זע־נען זיך שטארק געפעלען געווארען, און מ'האט שוין אפילו באשטימט די חתונה. די כלה האט אראפגעבראכט פון קובאלק איהרע א חבר'טע, א יונג ווייבעל אויף מבינות, און דערווייל האט מען פאר־בראכטצוזאמען.

דער סוחר האט ניט געקארגט קיין געלט, האט געפיהרט די כלה מיט דער „מבינ'טע" אין אלע טעאטערען, קינאס און קאפעען.

לסוף איז געבליבען, אז די כלה זאל אוועקפאהרען אין סובאלק, איינקאפירען דארט די טויזענטער דאלארען, און דער־נאך אראפקומען צו דער חתונה.

דערווייל האט די כלה גענומען ביים סוחר 60 גילדען אויף הוצאות, האט אויך א גראשען ניט באצאהלט דארט, וואו זי האט זיך אויפגעהאלטען, געגעסען און גע־טרונקען, און איז מיט מזל אוועקגעפאר־רען.

אומזיסט האט דער סוחר געווארט אויף א ליעבע בריעף, ער האט זיך דער־וואוסט אז די כלה איז פון ביאליסטאק אוועקגעפאהרען קיין גראדנע, און דארט פארבראכט מיט חתנים. ווי מען ניט אי־בער האט זי אויך אין ווילנא און אפילו אין ווארשע אנגעצויגען יונגעלייט...

ס'לוינט נישט

פארריקאנט (צום אגענט פון דער פארזיכערונג־געזעלשאפט): — ווען מיין פארריקער זאל היינט אפברענען, וויפיעל וואלט איך באקומען?

אגענט: — 10 יאהר.

עקס־לאַקס

(אין ענגליש EX-LAX)

דער פאָפּולערער אָפּפיהר־מיטעל.

גוט פאַר דער גאַנצער פאַמיליע.

עקס־לאַקס איז טשאָקאָלאַד דורך און דורך. עס ענט־האַלט ניט קיין שעדליכע שטאָפען און מען קען עס געבען מיט זיכערהייט אפילו צו דער קלענסטער בייבי. עס ווירקט אָבער אויך אויפ'ן שטאַרקסטען מענשען.

עקס־לאַקס קומט אויך אין פאָרם פון פיינען—„פיג פלעיוואָר".

אין אַלע דראָג סטאָרס.

דורך א ברכה פון „רבי פון לובלין" לעבט א פרוי 120 יאהר...

פון טורעק, ביי לאדז, מעלדעט מען וועגען א מאדנער געשיכטע:

אין דערנעבענדיגען דארף דישאווא איז איצט געשטארבען די פרוי חנה פעלד, אין עלטער פון 120 יאהר. איהר מאן, יאובן, איז געשטארבען ווען 3 יאהר צו־ריק, אלט זייענדיג 123 יאהר. די אלטע פרוי פלעגט דערצעהלען, אז אין דעם יאהר ווען זי איז געבוירען געווארען, איז דורך דעם דארף, וואו איהרע עלטערען האבען געוואוינט, דורכגעפאהרען דער גרויסער „רבי פון לובלין" (וועלכער איז נפטר געווארען מיט 115 יאהר צוריק, און מען האט איהם גערופען דער „חוזה" „זעהער"). איהרע עלטערען האבען דעם רבין פיין אויפגענומען, און דער רבי האט דערפאר געבענשט זייער 1־יעהריג טעכ־טערעל, אז זי זאל דערלעבען 120 יאהר. די ברכה איז מקוים געווארען.

א פאר מינוטען פאר'ן טויט האט די אלטע פרוי געהייסען אריינדערלאנגען שטוהלען און אויסערופען: „ברוך הבא. דער רבי פון לובלין", דערנאך: „ברוך הבא, מיין מאן ראובן", און זי האט מיט א' שמייכעל אויף די ליפען אויסגעהויכט די נשמה.

א בחור איז מקדש א מיידעל מיט א... שאל

פון ווארשע מעלדעט מען וועגען אזא פאל:

א אידישער זעלנער פון ביאליסטאק, וועלכער דינט איצט אין ווארשע, האט זיך דא באקענט מיט א מיידעל מיט'ן נאמען פיינע אדלער. די טעג זענען זיי ביידע געגאנגען אין פאלקס טעאטער אויף סמאטשע נאס. ציצענדיג אין טעאטער האט דער זעלנער גענומען א שאל און מקדש געווען זיין מיידעל הויך אויפ'ן קול מיט'ן גאנצען „הרי את".

דאס מיידעל האט אינדערהיים דער־צעהלט די נאנצע געשיכטע, און נעכטען איז זי געקומען מיט איהר מיטער אין ראַ־ינאס פרעגען א שאלה צו די קידושין זענען גילטיג.

די אנווזענדע רבנים האבען גענוי אויסגעהערט די שאלה, און עס האט זיך צווישען זיי אנגעהויבען א דיסקוסיע, צי די קדושין זענען געווען גוטע, צי ניט. צוליעב דעם וואס עס זענען געווען צוויי־שען די רבנים חילוק דעות, וועט דער דא־זיגער ענין באטראכט ווערען אויף א פלע־נאר זיצונג פון ווארשאווער ראבינאט.

א כלה מיידעל, וואס פארדט אויף גאסטראלען אין גרויסע שטעדט...

פון ביאליסטאק שרייבט מען:

אין די סוחרישע קרייזען דערצעהלט מען איצט זעהר א פיקאנטע געשיכטע:

מיט א פאר חדשים צוריק איז קיין ביאליסטאקגעקומען צו אנהערן א אידי־שע פריילין פון סובאלק ספעציעל חתונה האבען. דא האט זי ניט אויפגעהערט דערצעהלען וועגען איהר רייכקייט, האט געוויזען טשעק ביכלאך מיט קאנטע ביכ־לאך אויף טויזענטער דאלארען, און פאר־זיכערט, אז איהר געלט איז צושאטען אויף פראצענט איבער נאנץ סובאלק —

דערהערט אז עס שמעקט מיט טויי־זענטער דאלארען, איז געווארען א בחלה בין שדכנים מיט שדכ'טעס, יעדער איי־נער האט געבראכט „טייערע סחורה", די פיינסטע יונגעלייט פון שטאדט.

הכלל ס'האבען זיך אנגעהויבען „סווידאניעס" מיט ראנדעוואוען אויף נאנצע נעכט. צוערשט פלעגט מען פאר־ברענגען אין די קאפעען, און נאך 12 א זייגער האט זיך אנגעהויבען די אמת'ע וויליאנקעס אין די נאכט רעסטאראנען און האטעלען.

די כלה איז

ראטשטיין פוירניטשור קאמפאני

אנאנסירט גרויסע באַרגיינס אין 1931

ספּאַרטאַן ראַדיאָס

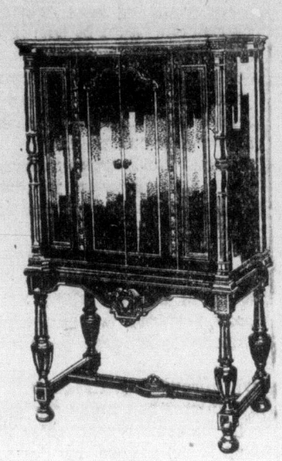

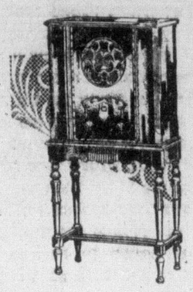

לעצטע סטיילס, נייע אימפּרוּוומענטס, וואונדערבאַרע טענער, צו די ביליגסטע פּרייזן.

קומט און זעהט דעם גרעסטען אויסוואהל פון די פאַרשידענע מאָדעלס.

10 פּראָצענט איינצאָהלען און $2 א וואך

שטעלט אריין א ראַדיאָ אין אייער הויז

SPARTON RADIO

"Radio's Richest Voice"

(477-3)

די ספּאַרטאַן ראַדיאָ איז פאַררעכענט פאַר איינער פון די בעסטע ראַדיאָס מיט איר וואונדערבאַרען טאָן און אויסזעהן. ווען איר קויפט א ספּאַרטאַן ראַדיאָ קויפט איר דאָס בעסטע.

דער קלוגער קויפער וועט זיך גלייך באַנוצען מיט דעם אפער

ראטשטיין פוירניטשור קא.

569 קווין סטריט וועסט

טעלעפאָן עדעלייד 4098 אָפען ביז 10 אָוועגט

Duchess Theatre Dundas & Markham | **Garden Theatre** College & Spadina

היינט, מארגען, פרייטאג און שבת

דאס סענזאציאנעלע בילד פון סעזאן

FLORENZ ZIEGFELD & SAMUEL GOLDWYN PRESENT

EDDIE CANTOR IN WHOOPEE!

עדי קאנטאר און „ווהופי"

א בילד וואס דארף געזעהן ווערען פון יעדען אידען און פון יעדען איינציגען פון דער פאמיליע.

STANDARD THEATRE

טעלעפאָן טרינידי 4310 א. עקסלער, מענעדזשער.

די אידישע אקטיאָרען יוניאָן פרעזענטירט די צוויי באַליבטע קינסטלער

חנה און איזידאר האלענדער

צוזאמען מיט אן ערשטער קלאס קינסטלער קאמפּ. פון די פאלגענדע לואים וויסבערג, גוסטאוו נאלדשטיין, אדעלא שווארץ, העלען בלעי, לאה מעלצער, יוסף גרינבערג, מאקס קלעטער, נאלדע וואנשאל, ארטור ווינטערס, מרדכי שווארץ, בן־ציון וואנשאל.

— היינט אוועגט —

2 פאר 1 לידים פריי! 2 פאר 1

א זיי־נעזונט פון דער האלענדער טרופּע

עס ווערט געשפּילט א פאַרשטעלונג פון דער גאַנצער קאמפּאני.

40 מענשען אויף דער ביהנע

קאטיאס חתונה

40 מענשען אויף דער ביהנע

לערענט דעזייינינג!

אין א פראקטישע סקול פון דעזייינינג. וואס ווערט געפירט אונטער דער אויפזיכט פונ'ם באקאנטען אויטאריטעט אין דעזייינינג

סי. גאלאסקא

65 עוועניו ראוד. קינגסדייל 4237.

לאיער א. ה. בראון

באַריסטער, סאָליסיטער, נאטערי פּאבליק

394 בעי סטריט

טעלעפאָן עדלייד 2544. רעזידענס הילקרעסט F 6146.

געלט געליען אויף מאָרגערדזשעס אויף 6 פּראָצענט.

טעלעפאָן עדלייד 9768. הויז טעל. טרינידי 3195 w

לאיער דזשאזעף מ. גאַרדאַן

באַריסטער, סאָליסיטאָר, נאטערי פּאבליק.
האָט געמופּט זיין אָפיס אין:

300A דאמיניאן בילדינג

465 בעי סטריט, בעי און אלבערט סטריטס

לאיערס דזש. דזש. גלעס און אי. פי. דיסלער

— פון —

גלעס, דיסלער און קא.

רום 501 דאמיניאן בילדינג, 465 בעי סט.

אָפיס טעלעפאָן עלגין 5512.

אלגעמיינע, ציווילע און קרימינעלע לאו־פּראקטיק.
געלט געליען און אינוועסטירט אויף מאָרטגעדזשעס.

אָפיס: 45 ריטשמאָנד סט. וועסט 705 סענטראל בילדינג

אָפיס טעלעפאָן: ווייוועדלי 2211 הויז טעלעפאָן טרינידי 5418

לאיער כ. ווייַנבערג כ.א.

באַריסטער, סאָליסיטאָר, נאטערי פּאבליק

געלט צו לייען אויף מאָרגעדזשעס.

מאָרגעדזשעס געקויפט.

לאיער ניומאן

אָפיס: 4 ריטשמאָנד סטריט איסט ELGIN 1305

רעזידענס 874 עוועניו ראוד. טעלעפאָן היילאנד 6840.

הענרי ס. ראזענבערג

און קאמפּאני

באַריסטערס, סאָליסיטאָרס א. ז. וו.

702—703 פעדעראל בילדינג.. 85 ריטשמאָנד סטריט

טעלעפאָנס: עדלייד 1387 — 1386. אווענטען: היילענד 9415.

~~און אז~~ איצט זענען פאַרטרעטן מיט אים

האריס ג. בריסטאָן און לעאָנארד ס. סמיט

וויכטיגע באַקאַנטמאַכונג

א נייער כשר'ער

דעליקאטעסען סטאר

בהשגחת ועד הרבנים והקהלה

איז ערפענט געווארען פון גוט באַוואוסטען וואורשער מאַנופעקטשורער

א. דאלגין

— אין —

376 קאלעדזש סטריט

וואו איהר וועט באקומען די בעסטע אמת כשר'ע קאַרנביעף, פּאַסטעראַמאַ צו 60 סענט א פונט, 5 סענט א סענדוויטש, צוגעגען סענדוויטשעס 2 פאר 15 סענט, 70 סענט א פונט. די בעסטע וואורשטען, ווינערס, געזעלצטע וואורשט, ביינעל וואורשט, צו ביליגע פּרייזען

קומט און סייפט 50 סענט אויפ'ן דאָלאר. שבת געשלאָסען.

— — באַקאַנטמאַכונג — —

דער גוט באַקאַנטער קורשבוים פון דער בעי לאַנטש רום, בעי סט., האָט איצט ערעפענט א נייעם מאָדערנעם

— לאנטש רום און רעסטאראן —

אין 274 ספּעדיינג עוועניו

דאָס פּלאַץ איז ציכטיג און נייַ דעקאָרירט, אויפ'ן שעהנסטען און בעסטען אופן. קומט עסען אייער

ברעקפעסט, דינער און סאפּער

אין א פּלאַץ וואו עס ווערען סערווירט די פרישסטע און געשמאַקסטע עסענס, מילכיגס אָדער פליישיגס צו יעדער צייט פון טאָג.

איך צו פאַרענטען א שעהנעם האָל פאַר באַנקעטען, חתונות, פּארטיס א. ד. ג.

מיר נעמען אָן צו קייטערען באַר חתונות, פּארטיס, בר מצוה'ס א. ד. ג. צו יעדער צייט פון טאָג.

קירשבוים'ס כשר לאנטש און רעסטאָראן
מילכיג אָדער פליישיג,
274 ספּעדיינג עוו.

ביליגע יאנואר פּרייזען היינטיגען חודש

איך אנאנסיר ספּעציעלע פּרייזען היינטיגען חודש פאַר סוטס און טאַקסידאָס.

סוטס רעגולאַר $27 — איצט — — — — $27
סוטס מיט עקסטרא הויזען $45 — איצט — — $34
טאַקסידאָס, רעגולאַר $40 — איצט — — — $32

בעסטע סחורות, ביליגע פּרייזען
צופרידענע באַהאַנדלונג

א. מילער

היי קלעס מענער קאַסטאָם שניידער

411 ספּעדיינג עוו. טעל. טרינידי 9081.

דער נאָמען "מילער" איז א גאַראַנטי.

LOEWS

היינט און די גאַנצע קומענדע וואָך

נאָרמאַ טאַלמעדזש

— אין —

„דו באַרי"

די פרוי פון ליידענשאַפט.

קינדער — 15 סענט צו יעדער צייט.

STANDARD THEATRE

טעלעפאָן טרינידי 4310.

א. עקסלער, דזשענעראַל מענעדזשער.

דזש. יאַנגמאַן, קאַמפּאַניע מענעדזשער

וויילקאָמען אונזערע גרויסע געסט!

פרייטאג אָוועגט, שבת בייטאג און אָוועגט

6־טען אין 7־טען פעברואר

די גרעסטע אידישע קינסטלערין פון איצטיגער צייט

ציליע אדלער

זיי א מאמע

לעבענס בילד אין 3 אקטען פון ה. קאַלמאַנאָוויטש

מוזיק פון פ. לאַסקאָווסקי.

אויפגעפיהרט פון דזשייקאָב קאָהען אויסגעשטאַטעט פון איזידאָר קליין.

צוזאַמען מיט

דזשייקאָב קאָהן

אנא טייטעלבוים, דזשין יאַוועליר, אנא ערבער, איזידאָר טעלצער, אדאלף ערבער, חיים טויבער, בערנארד גאַלינג, איזידאָר קליין און משה דאַרף.

פייפער הענינג און פיינטינג

איך מאַך די בעסטע דזשאָבס אין פיינטינג און פייפערהענגינג, גוט און ביליג, בעסטע צופרידענהייט. טעלעפאָנירט עלייד טרינידי w 7301.

מ. קירשענבוים, 30 קאַר סטריט.

וועלט טשעמפּיאָנשיפּ

ארענא גארדענס

דאָנערשטאָג פעברואר 5, 8.30

WRESTLING

עד (דאָן) דזשאַרדש

וועלט טשעמפּיאָן

אין

אל באָפּערט

פּליהענדער פראנצויז,

פּלאַן ביי מידי'ס, סקאַלס, קינג עדוואַרד און ארענא גארדענס. פּרייזען 60 סענט ביז $3.50. לידים 25c. ווען באַגלייט פון רעגולאַר אדמיסיאָן. פּרייע ליסט קאַנסעלד.

איוואַן מיקאָלאָף
מעטשמייקער, ארענא אטלעטיק קלוב

איך האב געלט צו לייען אויף מאָרגעדזשעס

ערשטע, צווייטע און דריטע

CHAS. COBLENS

(טשארלס קאבלענס)

387 A ספּעדיינג עוועניו

טעלעפאָן טרינידי 1831.

איך קויף אויך צווייטע מאָרטגיידזשעס

מאָרטגיידזשעס אויף 6 פּראָצענט

דייוו שער

מאָרטגיידזשעס געקויפט און געליהען

מיר גיבען עצות פריי.

301 סענטראל בילדינג
45 ריטשמאָנד סט. וועסט

טעלעפאָן עלגין 7600.

מרס. זאלצמאַן אנאנסירט

ספּעציעלע באַרגיינס אויף

קראַקערי, דישעס, אָלערליי טשייני וועיר הארדוועיר, ניו־טעסט געזאַלץ, אויל

פיינט, ווארניש און עלעקטריק סופּלייס

און אלעס וואס עס איז נויטיג פאַר אייער הויז.

ספּעציעלע מתנות פאַר די, וועלכע קויפען בי אונז ארטיקלען פאַר ברידזשעס און שאוערס.

ניט אונז איצט אייערע אָרדערס, און מיר וועלען צו אייך דעליווערען. באַזונדער אונזער סטאָר און באַקענט זיך מיט די וואַרעס און פּרייזען.

608 דאנדעס וועסט

טעלעפאָן טרינידי 8946 מיר דעליווערען איבעראל.

אפען יעדען אָוועגט ביז עלף א זייגער.

הענרי ס. ראזענבערג

און קאַמפּאני

באַריסטערס, סאָליסיטאָרס א. ז. וו.

702—703 פעדעראל בילדינג.. 85 ריטשמאָנד סטריט

טעלעפאָנס: עדלייד 1387 — 1386. אווענטען: היילענד 9415.

~~און אז~~ איצט זענען פאַרטרעטן מיט אים

האריס ג. בריסטאָן און לעאָנארד ס. סמיט